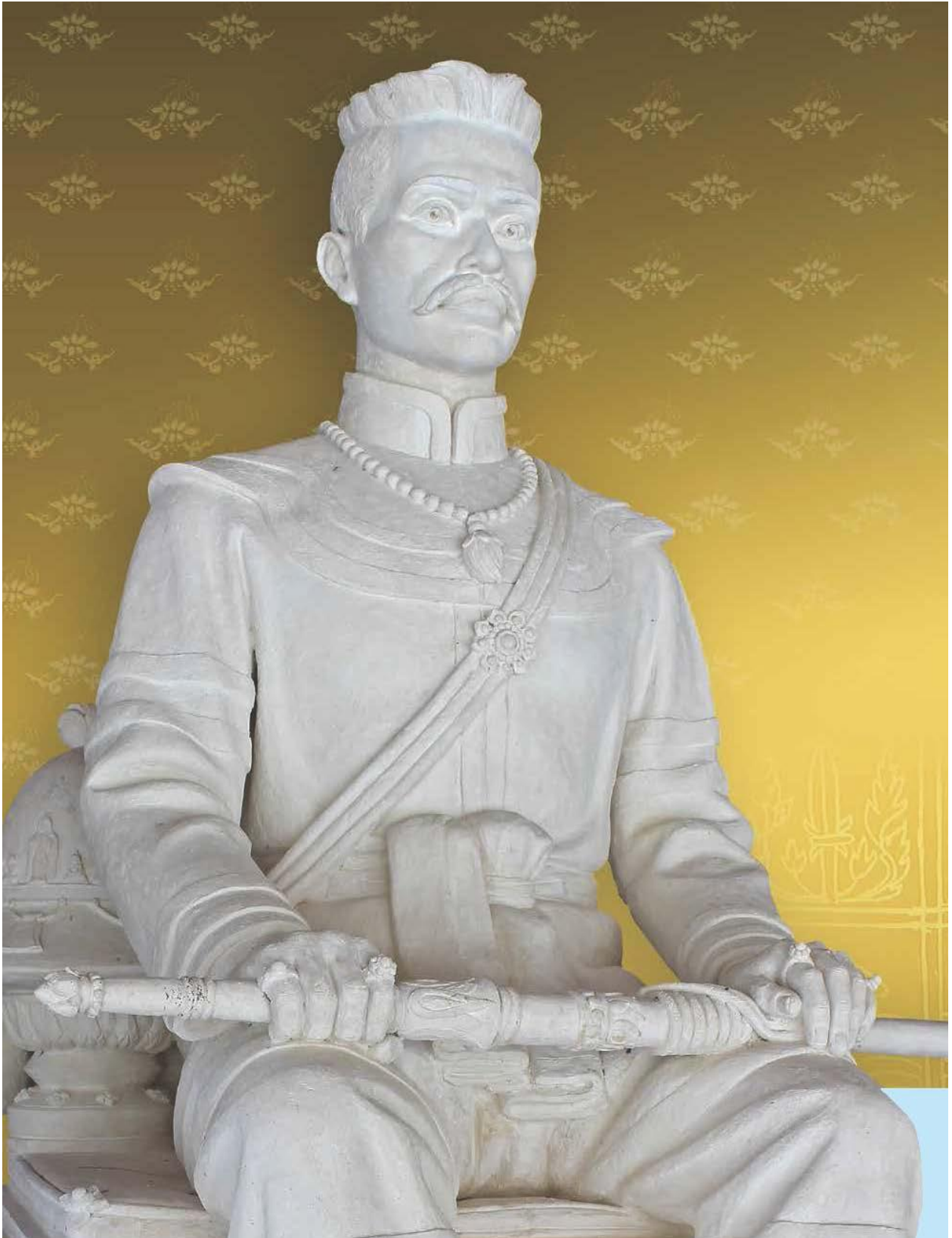

ตามตะวัน. (2559). สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในมุมที่คุณอาจไม่เคยรู้. *TIRATHAI Journal*, 5(15), 56-93.

ตามตะวัน. (2559). สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในมุมที่คุณอาจไม่เคยรู้. *TIRATHAI Journal*, 5(15), 56-93.

ALONG THE TRANSFORMER SITE
ย้อนรอยหม้อแปลง

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในมุมที่คุณอาจไม่เคยรู้

6 เมษายนปีนี้ เป็นวันครบรอบ 234 ปีของการก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์

ตลอดเวลาที่ล่วงเลยสองร้อยปีในวันดังกล่าว ขณะที่คนไทยหลายรุ่นคนร่วมกันรำลึกถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ที่ทรงสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นเป็นเมืองหลวงของประเทศ เราหลายคนยังคงอดไม่ได้ที่จะคิดถึงข้อสงสัยเดิมๆ ที่ยังคงค้างคาอยู่ในใจว่า

“เกิดอะไรขึ้นกับประเทศของเราเมื่อกว่าสองร้อยปีที่ผ่านมานี้?”

เรื่องราวของการผลัดแผ่นดินเมื่อ 234 ปีในครั้งกระโน้น หรือเมื่อ พ.ศ. 2325 ดูนีความสับสน ไม่ชัดเจน แตกต่าง กระทั่งขัดแย้งกัน สุดแต่เราจะอ่านจากบันทึกสำนวนไหน คำถามที่ยังคงเคลือบแคลงใจเราหลายคนมาตลอดคือ เกิดอะไรขึ้นในปลายรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช? พระองค์ท่านทรงมีพระสติปัญญาเพื่อน, ทรงถูกสำเร็จโทษ หรือทรงวางแผนให้มีการผลัดแผ่นดินเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินของประเทศที่มีต่อจีน...หรือ ฯลฯ ?

หม้อแปลงต้นเรื่อง :
หม้อแปลงไฟฟ้าอีทีเอขนาด 7.5/10 MVA 3 □ 33000 - 6600 V Conservator tank with radiator fins จำนวน 1 เครื่อง Serial No. 5710503
ผู้ซื้อ : MITSUBISHI HEAVY INDUSTRIES CO., LTD.
ใช้งานที่ : โครงการ KEGCO อ. ขอนข. จ. นครศรีธรรมราช

ตามตะวัน
การศึกษา
ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร

การทำงาน
นักเขียนอิสระ

ALONG THE TRANSFORMER SITE

1. พระเจ้าตากสินในพงศาวดารไทย 4 ฉบับ

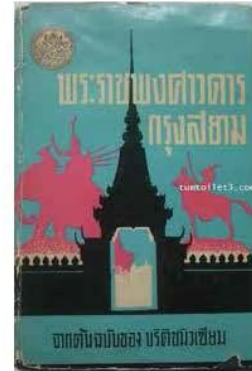
เหตุการณ์ช่วงปลายรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มีการบันทึกไว้ในพระราชพงศาวดารไทย 4 ฉบับ คือ 1.ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) 2.ฉบับบริติชมิวเซียม 3.ฉบับหมอบรัดเลย์ และ 4.ฉบับพระราชหัตถเลขา

สองฉบับแรกชำระขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โดยฉบับแรกพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ทรงชำระพระราชพงศาวดารฉบับกรุงเก่า และทรงแต่งเติมบางส่วนเมื่อปี พ.ศ. 2338 ส่วนฉบับที่สอง หรือ ฉบับบริติชมิวเซียม พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อครั้งยังทรงเป็นกรมพระราชวังบวรฯ ทรงชำระขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ในปี พ.ศ. 2350

สำหรับฉบับที่สามนั้น ชำระขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยสมเด็จพระกรมพระปรมานุชิตชิโนรสแต่ครั้งยังทรงดำรงพระยศเป็นกรมหมื่นนุชิตชิโนรส ส่วนฉบับที่สี่ ชำระขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงช่วยแก้ไขต้นฉบับที่กรมหลวงวงษาธิราชสนิทชำระขึ้นในปี พ.ศ. 2398

ในพระราชพงศาวดารทั้งสี่ฉบับได้กล่าวถึงวาระสุดท้ายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไปในทำนองเดียวกันว่า พระองค์ท่านทรงถูกสำเร็จโทษอันเนื่องมาจากทรงมีพระสติพินทุ์เพื่อนจนถึงแก่ "สัญญาวิปลาส" จนเป็นภัยต่อพระพุทธศาสนาและไม่อาจปกครองบ้านเมืองรวมทั้งอาณาประชาราษฎร์ให้เกิดความสงบสุขร่มเย็นได้ ตัวอย่างเช่น

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นต้นฉบับของการชำระพระราชพงศาวดารที่บันทึกเรื่องราวสมัยกรุงธนบุรีอีก 3 ฉบับในเวลาต่อมา ได้บันทึกเรื่องราวก่อนและหลังเหตุการณ์การก่อความไม่สงบที่กรุงเก่าที่ "ไพร่พลเมืองกำเริบ คิดพร้อมกันจะยุthonการปล้นเอาเมือง" ซึ่งเป็นเหตุให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงส่งพระยาสรศักดิ์ขึ้นไปปราบปราม แต่สุดท้ายพระยาสรศักดิ์กลับไปเข้ากับฝ่ายก่อความไม่สงบ ยกทัพกลับมาล้อมกรุงธนบุรีไว้ว่า

“ ฝ่ายการแผ่นดินข้างกรุงธนบุรีนี้ก็ผิดแปรต่างๆ เหตุพระเจ้าแผ่นดินเสียดพระสติพินทุ์เพื่อนไป ฝ่ายพุทธจักรอาณาจักรทั้งปวงเล่า ก็แปรปรวนไปเป็นหมู่ๆ มิได้เป็นปกติเหมือนแต่ก่อน เหตุพระเจ้าแผ่นดินเห็นตรงนั้ญญพัทธ์ โดยพระกรรมฐานสมาธิ และจะยังมิถูกขู่ทั้งปวงให้ศารละเศรพบนมัสการแก่พระองค์ ฝ่ายการในอาณาจักรเล่า ก็วิปริตต่างๆ คือมีอุกบาตและประทุมกาษนั้นคาดตง เป็นต้น ๓วันเสาร์ เดือน ๔ แรม ๑๑ ค่ำ ๓๑ ค่ำ ๓๑ ค่ำ ๑๑๔๓ ปีผลสุทธิศก โพร่พลเมืองกำเริบ คิดพร้อมกันจะยุthonการปล้นเอาเมือง ด้วยพระเจ้าแผ่นดินมิได้ตั้งอยู่ในเทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ ให้น้อยแก่คนพาสให้พี่น้องข้าทูลละอองฯ ไทญ่ไต่ย ข้างหน้าข้างใน อาณาประชาราษฎร์ทั้งหลาย ว่าชายช้าว, ชายเกล็ด ชายเนอ, งา, เนื้อไม้ สิ่งของต้องห้ามทั้งปวง ไม่ขายว่าขาย ไม่ลักว่าลัก แต่พวกโจทท์ ถึง ๑๓๓ คน มีพันศรีพันสาเป็นต้น เอาพี่น้องมายืนแก้อยาบาบตี ๆ บังคมทูลพระเจ้าแผ่นดิน ๆ พิพากษาทุกฉบับเท็จเป็นจริง บังคับว่าถ้าโจทท์สาบานได้ ให้ปรับไหมลงเอาเงินแก่เจ้าเสยตามโจทท์หากมแสนย ถ้าเจ้าเสยมิรับ ให้เพียรจับตบตอยบ้างตายเป็นบ้างสาบากเป็นอันมากแล้วล่อลวงให้สุทธะโทษตามมีแต่ยากฝ่ายข้าราชการและราษฎรกลัวภัยคิดรับสุทธะโทษเปล่าๆ.....

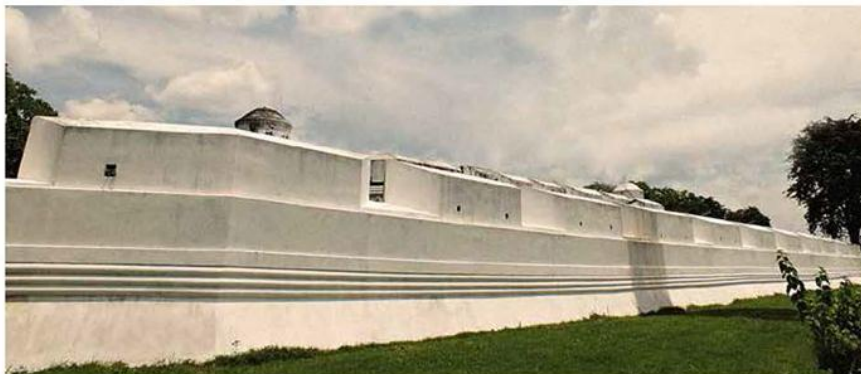
ตามตะวัน. (2559). สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในมุมที่คุณอาจไม่เคยรู้. *TIRATHAI Journal*, 5(15), 56-93.

ALONG THE TRANSFORMER SITE

“..... ดาตัยเหตุอาสาสมัครบังเกิดมีดังนี้ นายบ้านนายอำเภอโพธิ์พลเมือง สิงคิตควบคุมกันเป็นหมวดเป็นกอง พร้อมกันนำอายุชีวิตณรงค์ผู้รักษา ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินให้ไปพิจารณาเงินสินนั้น สิงเดาพระยาสวรรค์ซึ่งรับสั่งใช้ขึ้นไป พิจารณาเอาตัวผู้ร้ายนั้นเป็นแม่ทัพยกลงมาตีเอาเมืองธนบุรี ณ เวลา ๑๐ โมงเช้าล้อมกำแพงวังไว้รอบ พระยาสวรรค์ตั้ง อยู่ ณ บ้านกรมเมือง พระเจ้าแผ่นดินรู้เหตุ ก็เกณฑ์คนขึ้นรักษาหน้าหัวไว้ ครั้นรุ่งขึ้นวัน ๑๔ คำให้พระราชทูตออกมา เสรจความเมือง สารภาพว่าผิดขอชีวิตขอพระยาสวรรค์ ในวันนั้นเวลา ๑ โมง พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงพระ เหนวชนพิชิตเสมาวัดแจ้ง อยู่ในราชสมบัติ ๑๕ ปี พระยาสวรรค์ซึ่งแต่งทหารไปพิทักษ์รักษาไว้ แล้วยกเข้าอยู่ในห้องพระ โรงกับหลวงเทพนอชชาย สิงลับกรมขุนอนุรักษ์สงครามหลานเขมรเจ้าไว้ แล้วเอาเงินในห้องพระคลังแจก ทูแก่ผู้ทหาร กรมฝ่ายในฝ่ายหน้า...”

ส่วนการตัดสินใจของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ภายหลังจากสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ขณะทรงดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก (หลักฐานบางแห่งชื่อว่า พระยศตอนนั้นคือ เจ้าพระยาจักรี) ทรงยกทัพกลับจากเสียมราชมายังกรุงธนบุรีแล้วนั้น พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพัน จันทนุมาศ (เจิม) ได้บันทึกไว้เพียงสั้นๆ ว่า

“ณวัน ๗๔ คำ เวลาเช้า ๒ โมง เสด็จพระราชดำเนินทัพมาจาก เสียมราบ ประทับณพลับพลาหน้าวัดโพธาราม ฝ่ายข้าง ทูลละอองฯ ผู้ใหญ่ผู้น้อยพร้อมกันไปเชิญเสด็จเสด็จเรือพระที่นั่งกรุงรบ ข้ามมาพระราชวังสถิตนคราตุลภูม มีหมู่พสกมา มาตยราชกุลกุมารเมียพร้อมกัน ซึ่งมีพระราชบริพารตำรวจรับรักษาว่า เมื่อพระเจ้าแผ่นดินอาสาสมัคร ละสูจริตธรรมเสียบ ประพฤติการทุจริตดังนี้ ก็เห็นว่าเป็นเสี้ยนหนามหลุดกอดอันใหญ่อยู่ในแผ่นดิน ละละไว้มิได้ ขอให้อำนาจพระพรหม เสาียบ ฝ่ายทูลเกล้าฯ ทูลราชทั้งปวงมีใจเสียบแค้นเป็นอันมาก ก็นำเอาพระเจ้าแผ่นดินและพวกโจรทั้งปวงนั้นไปสำเร็จคนเื่อม ท้ายเมืองในทันใดนั้น แล้วสมณะชีพราหมณ์เสนาพสกมาตยราชกุลทั้งปวง ก็ทูลอาราธนาวิงวอนอัญเชิญเสด็จขึ้น ปราบดาภิเษก เป็นอัครราชกุมารผ่านพิภพลีไป พระเจ้าอยู่หัวจึงไปนมัสการพระแก้วมรกต แล้วเสด็จประทับแรมณ พลับพลาหน้าหอพระนั้น....”

ป้อมท้ายเมือง (ป้อมวิไชยประสิทธิ์)

ตามตะวัน. (2559). สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในมุมที่คุณอาจไม่เคยรู้. *TIRATHAI Journal*, 5(15), 56-93.

ALONG THE TRANSFORMER SITE

ข้อความที่บันทึกไว้ในพระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ข้างต้นนี้ สอดคล้องต้องกัน กับที่บันทึกไว้ในพระราชพงศาวดารกรุงสยาม ฉบับบริติชมิวเซียม ที่ชำระขึ้นหลังจากนั้นอีก 12 ปี เกือบทุกตัวอักษร ซึ่งต่างจากพระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับหมอบรัดเล และโดยเฉพาะอย่างยิ่งฉบับพระราชหัตถเลขา ที่ชำระขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่มีการเพิ่มเติมรายละเอียดของเหตุการณ์ต่างๆ มากขึ้นเพื่อยืนยันถึงภาวะ "พระสติฟั่นเฟือนถึงสัญญาวิปลาส" ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นต้นว่า

"ครั้นวันเสาร์เดือนเจ็ดขึ้นสิบห้าค่ำ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องใหญ่ ครั้นเสด็จแล้วทรงส่งพระฉายทอดพระเนตรเห็นพระเกศาท่อนพระกรรฐ์เบื้องซ้ายยังเหลืออยู่เส้นหนึ่ง ก็ทรงพระพิโรธเจ้าพนักงานชาวพระมาตยาญาซึ่งทรงเครื่องนั้นว่า แกล้งทำประจานพระองค์เด่น จึงดำรัสถามพระเส้าลูกเขยกรมขุนอินทรพิทักษ์ว่า ไชยคนเหล่านี้จะเป็นประการใด กรมขุนอินทรพิทักษ์กราบทูลว่า เห็นจะไม่พ้นที่จากรณา พระเกศาท้องเหลืออยู่เส้นหนึ่ง ซึ่งจะแกล้งทำประจานพระองค์เด่นนั้นเห็นจะไม่เป็นแน่ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงพระพิโรธพระเส้าลูกเขยเป็นกำลัง ดำรัสว่า เข่ากันกับผู้อื่น ก่อล้างให้เขาทำประจานพ่อคุณได้ไม่เจ็บแค้นด้วย จึงให้ตั้งพระราชอาญาเพี้ยนพระเส้าลูกเขยกรมขุนอินทรพิทักษ์ร้อยที่ แล้วจำไว้ ให้เอาตัวชาวพระมาตยาญาซึ่งทรงเครื่องทั้งสองคน กับทั้งพระยาอุทัยธรรมลาววางว่าไม่ดูแลตรวจกำกับ เอาไปประหารชีวิตเสียทั้งสามคน...."

"ฝ่ายราชการกรุงธนบุรีนั้นแผ่นดินแปรต่าง ๆ เทวดาเจ้าแผ่นดินทรงนั่งกรรมฐานเสียบพระสติ พระจริตนั้นก็ฟั่นเฟือนไป ฝ่ายพระพุทธรูป และ อนุสาวรีย์ทั้งปวงเล่า ก็แปรปรวนวิปริตมิได้ปกติเหมือนแต่ก่อน....."

"ครั้นถึงวันอาทิตย์เดือนเก้าแรมหกค่ำ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวเสด็จออกณโรงพระแก้ว ให้ประชุมพระราชาคณะพร้อมกัน และพระองค์มีพระสติฟั่นเฟือนถึงสัญญาวิปลาส สำคัญพระองค์ว่าได้เสด็จบัดนี้แล้ว จึงดำรัสถามพระราชาคณะว่า พระสงฆ์ภิกษุจะไหว้นับเคารพคุณฤทธิ ซึ่งเป็นพระโสดาบันบุคคลนั้น จะได้หรือมิได้ประการใด และพระราชาคณะที่มีสันดานโหด มีได้ถือมั่นในพระบาติบรมพุทโธวาท เถวพระราชอาชญา เป็นคนประสมประสาณ ละเสระจให้ขอบพระอภัยค้ำยันนั้นเป็นอันมาก มี พระพุทธโฆษาจารย์วัดบางว่าใหญ่ พระโพธิวงค์ พระรัตนมุนีวัดทองดี เป็นต้นนั้นถวายพระพรว่า พระสงฆ์ภิกษุ ควรจะไหว้นับคุณฤทธิ ซึ่งเป็นโสดาบันนั้นได้ แต่สมเด็จพระสังฆราชวัดบางว่าใหญ่ พระพุทธโฆษาจารย์วัดบางว่าน้อย พระพิมลธรรมวัดโพธิาราม ตามพระองค์สันดานนั้นคงคือพระพุทธรูปโดยแท้ มิได้เป็นคนสอดสอดประสมประสาณ จึงถวายพระพรว่า ถึงมาตรวจว่าฤทธิเป็นพระโสดาบันก็ดีแต่เป็นหินเพศค้ำ อันพระสงฆ์ถึงเป็นภิกษุ ก็ตั้งอยู่ในอุตุมเพศอันสูง เหตุทรงฝ่ากาดาวพัสดุ และพระลุดาวิริฐยศัดอันประเสริฐซึ่งจะไหว้นับ คุณฤทธิอันเป็นพระโสดาบันนั้นมิบังควร สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินก็ทรงพระพิโรธว่า ถวายพระพรผิดสากพระบาลี ด้วยพวกที่ว่าควรนั้นเป็นอันมาก ว่าไม่ควร แต่สามองค์เท่านั้น จึงดำรัสให้พระโพธิวงค์พระพุทธโฆษา เจ้าตัว สมเด็จพระสังฆราช พระพุทธโฆษาจารย์ พระพิมลธรรม กับฐานาเปรียญอันดับ ซึ่งเป็นอันเดวาตัก สักขิงวิหกริก แห่งพระราชาคณะ ทั้งสามนั้น ไปลง

ตามตะวัน. (2559). สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในมุมที่คุณอาจไม่เคยรู้. *TIRATHAI Journal*, 5(15), 56-93.

ALONG THE TRANSFORMER SITE

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

“ครั้นวันเสาร์เดือนห้าแรมเก้าค่ำเวสาเช้า ๒ โมงเศษ ท้าวทองแก้วถึงกรุงธนบุรีพักตากแดดออก พระยาสุริโยทัยสั่งให้ปลัดภูผลับพลารับเสด็จริมสะพานท่าวัดโพธาราม แล้วให้แต่งเรือพระที่นั่งกราบข้ามมาคอยรับเสด็จแลตั้งแถวทรงกันทรามทองมอญซึ่งเป็นใหญ่อยู่ในพระราชวัง ก็ส่งเรือพระที่นั่งมาคอยรับเสด็จด้วย สิ่งเสด็จทรงช้างพระที่นั่งก็กวาดสวาทท้าวทองแก้วในกำแพงเมือง คร่าเนืงพลข้างม้าแลพลเดินเท้าแห่มาทางถนนท่าวัดโพธาราม แลตั้งลงจากช้างหยุดประทับอยู่ณล้นพลสถานวัด แล้วท้าวทองแก้วกราบถวายบังคมทูลเชิญเสด็จลงเรือพระที่นั่ง แลพระยาสุริโยทัยกับข้าราชกรรทั้งปวงก็ข้ามมาคอยรับเสด็จเป็นอันมาก แล้วกราบทูลขอราชการแผ่นดินทั้งปวง สิ่งเสด็จลงเรือพระที่นั่งข้ามไปเข้าพระราชวังเสด็จขึ้นประทับบนศาลาสถูปามหาธาตุไทย ข้าราชกรรทั้งปวงก็มาเฝ้าถวายบังคม

“ฝ่ายพระยาสุริโยทัย แลพี่ภพวาก็ลัวพระเดชานุภาพเป็นกำลังมิรู้ที่จะสู้ประการใด ก็มาเฝ้ากราบถวายบังคมพร้อมด้วยขุนนางทั้งปวง จึงตรัสปลุกษาด้วยมุขมนตรีทั้งหลายว่า เมื่อพระเจ้าแผ่นดินเป็นเอาสมัยอาชรรณคั่งนี้แล้ว ท่านทั้งปวงจะคิดอย่างไรประการใด มุขมนตรีทั้งปวงพร้อมกันกราบทูลว่า พระเจ้าแผ่นดินเสด็จจรดธรรมเสียบ ประพฤติการทุจริตอันนี้ ก็เห็นว่าแผ่นดินเสื่อมทรามหนักหนาอันใหญ่อยู่ในแผ่นดิน ละละไว้มิได้ควรจะให้สำเร็จโทษเสียบ สิ่งรับสั่งให้มีกระตุกถามพระเจ้าตากสินแผ่นดินผู้ทุจริตว่า ตัวเป็นเจ้าแผ่นดิน ให้เราไปกระทำการสงคราม ได้รับความลำบากเกินเหตุต่างนี้ เราอุสาหการกระทำศึกมิได้เอาโดยนักชีวิตร์ คิดแต่จะทำนุบำรุงแผ่นดินให้สิ้นเสียนทรามละให้เสียดพระบาทมณฑลอารีย์ แลไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ให้อยู่เย็นเป็นสุขสืบด้วยกัน ก็เหตุใดอยู่ภายหลัง ตัวจึงเอาบุตรภรรยาเรามาจองจำทำโทษ แลโดยดีพระภิกษุสงฆ์ แลสงฆ์ไทยแก่ข้าราชกรร แลอาณัติประจำราชฐาน เเร่งรัดเอาทรัพย์สิ้นโดยพลการ ด้วยหาความผิดมิได้ กระทำให้แผ่นดินเดือดร้อนทุกเส้นหญ้า ทั้งพระพุทพศาสนาทุกเครื่องเครื่องของมูลเมืองมรดกสุริโยทัย โทษตัวจะมีประการใด ลงให้กรรไปให้แจ้ง แลแล้วเจ้าตากสินก็รับผิดทั้งสิ้นทุกประการ สิ่งรับสั่งให้เอาไปประหารชีวิตสำเร็จโทษเสียบ เพ็ชฌพญาแก้วผู้คุม ก็สาทเอาตัวขึ้นแคว้นหมไป กับทั้งสิ่งสิ่งพันธนาการ เจ้าตากสินจึงว่าแก่ผู้คุมเพ็ชฌพญาแก้ว ตัวเราก็ดินบุญจะถึงที่ตายแล้ว ช่วยพาเราแวะเข้าไปหาท่านผู้สำเร็จราชการ จะขอเจรจาด้วยสัก๒,๓คำ ผู้คุมก็ให้พาเข้ามา ครั้นได้ทอดพระเนตรเห็นสิ่งสิ่งภพระหัดถ์มิให้นำเข้า ผู้คุมแลเพ็ชฌพญาแก้วออกไปนอกพระราชวัง ถึงหน้าบ่อนมิไช่ประสิทธิ์ก็ประหารชีวิตตัดศีรษะเสียบ ถึงแก่พิราลัย สิ่งรับสั่งให้เอาศพไปฝังไว้ณวัดบางยี่เรือใต้ แลเจ้าตากสินขณะเมื่อสิ้นบุญถึงตายชีพนั้นอายุได้ ๔๘ ปี”

2. พระเจ้าตากสินในพงศาวดารกัมพูชาและในจดหมายเหตุไทรบุรีบรามัญ

ในพระราชพงศาวดารกรุงกัมพูชา มีบันทึกตอนหนึ่งกล่าวถึงพระราชดำรัสสุดท้ายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไว้อย่างน่าสนใจว่า

“กูวิตกแต่ศัตรูมาแต่ประเทศเมืองไกล แต่เดี๋ยวนี้นี้ใช้ลูกหลานของกูเอง ว่ากูคิดเป็นน้ำเป็นบ่อแล้วดังนี้ จะให้พ่อบวชก็ดี ฤาจะใส่ตรวนพ่อก็ดี พ่อจะยอมรับทำตามใจลูกบั้งคับทั้งสิ้น”

ข้อความในพระราชพงศาวดารกรุงกัมพูชาข้างต้นนี้ ดูเหมือนจะขัดแย้งกันอย่างมากกับที่บันทึกไว้ในพระราชพงศาวดารไทยทั้ง 4 ฉบับที่ระบุว่าพระองค์ท่านทรงมี “พระสติพินเพื่อนถึงสัญญาวิปลาส”

ส่วนในจดหมายเหตุไทรบุรีบรามัญ ได้บันทึกเกี่ยวกับวาระสุดท้ายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไว้สอดคล้องกับในพระราชพงศาวดารไทยทั้ง 4 ฉบับ กล่าวคือ

“พระยาสักกรักลับลาจากเมืองญวนเข้าเมืองบางกอกแล้วฆ่าพระเจ้าแผ่นดินเก่าเสียดู อยู่มาสี่กั๊ก ๑๐ วันก็ฆ่าพระยาสรรค์เสียดีก”

3. พระเจ้าตากสินในวรรณกรรมไทย 4 เรื่อง

ขณะที่พระราชพงศาวดารไทยสอดประสานเสียงไปในทิศทางเดียวกันว่า ในบั้นปลายรัชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระองค์ท่านทรงมี “พระสติพินเพื่อนถึงสัญญาวิปลาส” และทรงถูกสำเร็จโทษที่หน้าป้อมวิไชยประสิทธิ์ ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ทรง “ตรัสปลุกษาด้วยมุขมนตรีทั้งหลาย” แล้วนั้น ในวงวรรณกรรมไทยก็เกิดงานเขียนทั้งประเภทสารคดีและประเภทบันเทิงคดีอิงประวัติศาสตร์หลายเรื่อง ที่มีเนื้อหาทั้งที่สอดคล้องและที่ขัดแย้งกับพระราชพงศาวดารไทย แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเน้นการเชิดชูน้ำพระทัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

มหาราช และสรุปว่าเป็นการประหารชีวิต “พระองค์ปลอม” เป็นต้นว่า

1. เรื่องสั้น “ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน” ของหลวงวิจิตรวาทการ (พ.ศ. 2494)

เรื่องสั้นเรื่องนี้เขียนทำนองว่า การตัดสินใจของที่ประชุมขุนนาง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชมิได้ทรงเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งขัดแย้งกับที่บันทึกไว้ในพระราชพงศาวดารไทยที่ว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรง “มีรับสั่งให้เอาไปประหารชีวิตสำเร็จโทษเสีย” โดยความตอนหนึ่งในเรื่องสั้นเรื่องนี้กล่าวว่า

ALONG THE TRANSFORMER SITE

2. นวนิยายเรื่อง “ผู้อยู่เหนือเงาใจ” ของ สุภา ศิริमानนท์ (พ.ศ. 2545)

นวนิยายเรื่องนี้ผู้แต่งได้สร้างคำอธิบายชุดใหม่ว่า ผู้ที่วางแผนให้มีการประหารชีวิต “พระองค์ปลอม” คือหลวงสรวิชิต หรือ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) ในสมัยรัชกาลที่ 1 โดยผู้แต่งนำเสนอว่า

“หลวงอาสาตีกัดตสันใจเสียสละชีวิตครั้งนี้ โดยไม่ต้องการที่จะให้ท่านรู้เลยด้วยซ้ำ เขาบอกพวกเราอย่างเดียวกันว่า ถ้าเขาถูก ตัดสินประหารในนามของท่าน เขาจะขอ เข้าพบสมเด็จพระเจ้าพระยาสักเล็กน้อย แต่ ผมคิดว่าหลวงอาสาตีกคงจะไม่ได้รับ โอกาสนั้นแน่นอน หลวงสรวิชิตเขารู้หัวใจ ของเขาดีว่าเรื่องจริงๆ เป็นมาอย่างไร และ บุรุษในนามเจ้าตากคนนั้นคือใคร ซึ่งเขา ก็ยอมไม่ปรารถนาจะให้สมเด็จพระเจ้าพระยา ต้องรู้เรื่องที่เขาจัดการไปโดยพลการนั้น ด้วย หลวงสรวิชิตรู้ดีว่าผู้ที่ขอเข้าพบ มุสนายของเขานั้นเป็นเจ้ากรุงธนดับปลอม ความมั่นใจอาจจะแตกตื่น เรื่องก็จะไปกัน ไกล อันล้วนแต่กลายเป็นข้อซึ่งพิสูจน์ถึง ความไม่สามารถของเขา ทั้งๆ ที่ความจริง เขาสามารถสังหารเสียได้ทั้งเจ้ากรุงธน ตัวจริงและตัวปลอมด้วยซ้ำ.... ข้อหนึ่งซึ่ง สำคัญมากก็คือ หลวงสรวิชิตรู้ว่าท่านกับ มุสนายของเขาเป็นสหายดีร่วมกันมานาน มีความเกี่ยวข้องกันขึ้นชั้นลูกหลาน หลายชั้น... ถ้าหากมีการพูดจากรู้เรื่องกัน ขึ้น โดยอาจจะรำลึกถึงความสัมพันธ์ในอดีต... ผมจึงคิดว่าหลวงอาสาตีกคงไม่ได้ รับโอกาสให้พบสมเด็จพระเจ้าพระยาอย่าง เด็ดขาด หลวงสรวิชิตยอมจะต้องกัดกัน ไว้ล่วงหน้าแล้วทุกๆ ทาง หรือมีจะนั่นอีก แง่หนึ่งสมเด็จพระเจ้าพระยาเขาอาจจะรู้ความ จริงโดยที่ถ้วนหมดแล้วจากหลวงสรวิชิต จึงไม่ยอมที่จะให้เจ้ากรุงธนดับปลอมเข้า พบก็เป็นได้”

“ส่วนทางสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก นั้น ได้ตั้งใจแน่วแน้อยู่แล้วว่าจะไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ จึงมอบหมายหน้าที่ให้ที่ประชุม ข้าราชการชำระ โดยไม่ต้องมีอะไรพาดพิง มาถึงตัวท่าน จะชำระกันอย่างไร จะพิพากษา ว่ากระไร มีผิดจะลงโทษอย่างไร ไม่มีผิดจะ ทำอย่างไร สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ ศึกไม่ปรารถนาจะเกี่ยวข้องกับ ต้องการจะให้ เป็นไปตามความเห็นของที่ประชุม เมื่อ เห็นคนพาหลวงอาสาตีกซึ่งเข้าใจว่าเป็น สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเข้ามาหา สมเด็จพระ เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกก็โบกมือให้พา ออกไป ความมุ่งหมายในการที่โบกมือนั้น ก็เพียงแต่ว่าไม่เกี่ยวข้อง จะขออยู่ใน อูเบกษา จะชำระกันอย่างไร ก็สุดแต่ที่ ประชุม เสนอมาแต่ข้าราชการ แต่พวกที่ ควบคุมไปนั้นจะเข้าใจว่าอย่างไรก็ตามที่ เลยพาตัวไปประหารชีวิตเสียที่หน้าบ้อม วิชัยประสิทธิ์”

อย่างไรก็ตาม แม้ตัวบทวรรณกรรมเรื่อง สั้นเรื่อง “โคธฆ่าพระเจ้ากรุงธน” จะแสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

จุฬาลงกรณ์มหาราชมิได้ทรงตัดสินพระทัยลง พระอาญาด้วยพระองค์เอง แต่ทรงรับรู้ว่าผู้ ที่ถูกประหารที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์นั้นเป็น สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระองค์จริง ผู้แต่งจึงได้นำเสนอต่อไปว่าสมเด็จพระเจ้า ตากสินมหาราชพระองค์จริงนั้นสามารถ หลบหนีไปเมืองนครศรีธรรมราชได้ เนื่องจากหลวงอาสาตีก นายทหารที่รบ เดียงป่าเคียงไหล่กับสมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราช และมีรูปร่างหน้าตา ตลอดจนน้ำเสียงคล้ายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ตัดสันใจเปลี่ยนตัวเข้าแดนประหารแทน เพื่อให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรง หนีไปได้ ผู้ที่ถูกประหารชีวิตครั้งนั้นจึงเป็น “พระองค์ปลอม” ไม่ใช่สมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราชพระองค์จริง

วาทกรรมเรื่องสำเร็จโทษ “พระองค์ปลอม” นี้ ยังปรากฏในวรรณกรรมที่มีการอ้างอิง กันบ่อยๆ อีก 2 เรื่อง คือ นวนิยายเรื่อง “ผู้ อยู่เหนือเงาใจ” ของ สุภา ศิริमानนท์ (พ.ศ. 2545) และ สารคดีเรื่อง “ดวง พระเจ้าตากไม่ถูกประหาร” ของ อ. เล็ก พลุโต (บุญสม ขอหิรัญ)(2551)

3. สารคดีเรื่อง "ดวงพระเจ้านักไม่ถูกประหาร" ของ อ. เล็ก พลุโต (บุญสมของหิรัญ) (พ.ศ. 2551)

สารคดีเรื่องนี้เขียนขึ้นโดยอาศัยข้อมูลด้านโหราศาสตร์ มีเนื้อหาที่ปฏิเสธว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชมิได้ทรงส่งลงพระอาญาประหารชีวิตสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ผ่านการนำเสนอเรื่องสมเด็จพระเจ้าตากสิน "พระองค์ปลอม" ขึ้น แต่ที่น่าสนใจคือ การใช้ข้อมูลด้านโหราศาสตร์จากดวงพระชะตาของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มานำเสนอดังนี้

"อาทิตย์ (๑) ของรัชกาลที่ ๑ เป็นดาวเจ้าเรือนมรณะอยู่ในภพสหัชชะ จึงเป็นเหตุทำให้พระองค์ต้องสิ้นประหารชีวิตพระเจ้าตากสิน (องค์ปลอม) ด้วยความจำเป็นและพระเจ้าตากสิน (พระองค์จริง) ก็ต้องลี้ภัยการเมือง ต้องสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างไม่ตายก็เหมือนตาย พระเจ้าตากสินเสด็จสวรรคตไปพร้อมกับคุณงามความดี แต่สิ้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๑ กลับเสด็จสวรรคตไปพร้อมคำครหาอย่างมากมาย นั่นเป็นเพราะดวงชะตาสิดีไว้"

สารคดีเรื่องนี้ ยังเน้นย้ำถึงความเสียดสีของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และพยายามสื่อสารไปถึงผู้ที่มือคดต่อพระองค์ว่า

"เมื่อท้องฟ้าสว่าง ความมืดมัวก็หมดไป เหลือแต่ความจริงที่กระจ่างชัดถึงพระเกียรติคุณอันยิ่งใหญ่ ทรงไว้ซึ่งความดีและความเสียดสีไม่น้อยไปกว่าพระเจ้าตากสิน ใครที่เคยมือคดต่อสิ้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๑ ในเรื่องต่างๆ เช่น แย่งชิงราชบัลลังก์ ฆ่าเจ้านาย และพวกพ้องที่รบทัพจับศึกด้วยกันมา ฯลฯ ก็ควรที่จะคิดเสียใหม่"

4. นวนิยายเรื่อง "ตากสินมหาราช ชาตินักรบ" ของ Claire Keefe-Fox แปลโดย กล้วยไม้ แก้วสนธิ (พ.ศ. 2549)

นวนิยายเรื่องนี้ไม่ได้นำวาทกรรมเรื่องสำเร็จโทษ "พระองค์ปลอม" มาเขียน แต่ได้อ้างอิงเนื้อความตามพงศาวดารว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงถูกประหารที่ป้อมวิไชยประสิทธิ์ ที่ต่างจากพงศาวดารคือ ดั้วบวรธรรมกรมนำเสนอว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงถวายพระเกียรติยศด้วยการรับสั่งให้สำเร็จโทษตามโบราณราชประเพณีสมเด็จพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ โดยเดินเรื่องว่า

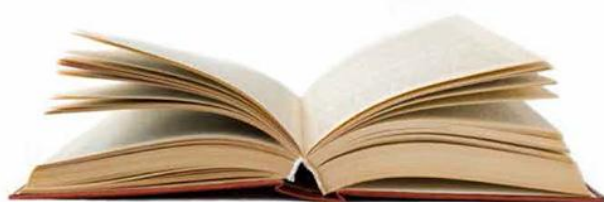
"กฎมนเฑียรบาลถูกนำมาใช้ในการสำเร็จโทษพระเจ้าตากสินเช่นเดียวกับครั้งกรมหมื่นเทพพิพิธ..."

"ขุนนางบางคนไม่อยากจะถวายพระเกียรติ ดังนั้นจึงให้ประหารแบบคนทรยศ... แต่รัชกาลที่ ๑ ทรงตัดสินให้ประหารชีวิตพระเจ้าตากสินเยี่ยงกษัตริย์... ทรงพิจารณาเห็นว่า การที่ราชอาณาจักรสยามยังตั้งอยู่ได้ ก็เพราะพระเจ้าตากสิน... เจ้าหน้าทีถอดใช้ที่ล่ามอดิศกษัตริย์ออก ให้พระองค์ทรงทราบดีแล้ว ให้ทรงนั่งคุกเข่ามัดพระหัตถ์กับพระบาท จากนั้นจึงคลุมถุงกำมะหยี่สีแดง... เพชฌฆาตยกท่อนไม้จันทน์ขึ้นฟาดแรงๆ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนพระวรกายไม่ขยับ และพระโลหิตเป็นนองเป็นป็นด้า ไม่มีเสียงครวญครางใดๆ อีก..."

ข้อที่น่าสนใจก็คือ นวนิยายเรื่องนี้ไม่ได้นำเสนอว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงถูกสำเร็จโทษด้วยการตัดพระเศียรเหมือนที่บันทึกไว้ในพระราชพงศาวดาร แต่เป็นการถูกสำเร็จโทษด้วยการคลุมถุงกำมะหยี่สีแดง แล้วใช้ท่อนจันทน์ทุบ เหมือนที่คนไทยส่วนใหญ่จดจำและเล่าต่อๆ กันมา

จากดั้วบวรธรรมกรมนทั้ง 4 บทข้างต้น แม้จะมีรายละเอียดเกี่ยวกับวาระสุดท้ายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แตกต่างกันไปบ้าง แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ ทุกเรื่องล้วนปกป้องพระเกียรติยศของสิ้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 1 และย้ำให้เห็นถึงความพยายามของพระองค์ที่ทรงปฏิบัติต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเยี่ยงกษัตริย์ที่ทรงมีความผูกพันกันมาแต่ครั้งอดีต

ALONG THE TRANSFORMER SITE

4. พระเจ้าตากสินในคำบอกเล่าของ 3 ผู้ทรงศีล

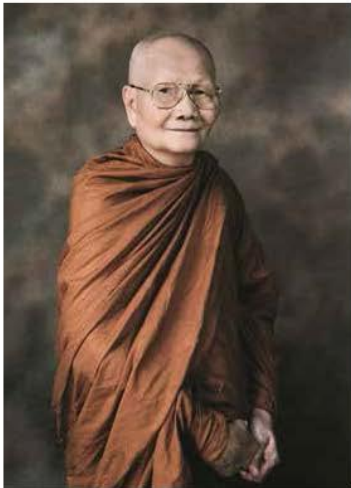
1. คำบอกเล่าของภิกษุณีวีรสมัย กบิลสิงห์
ในนวนิยายเรื่อง “ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน?” ของ ภิกษุณีวีรสมัย กบิลสิงห์ (พ.ศ. 2516) เขียนจากการเข้าเฝ้าฯ สัมภาษณ์พระเจ้าตากสิน โดยพระเจ้าตากสินทรงบอกว่าการประหารชีวิตพระองค์นั้นเป็นการจัดฉากร่วมกันระหว่างพระองค์กับเจ้าพระยาจักรี เพื่อหวังล้างหนี้ที่ติดประเทศจีนอยู่ มีการอ้างอิงเรื่องราวในพระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพระราชหัตถเลขา ตอนที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช กับ กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ทรงลงพระราชอาญาพวกเจ้าจอมข้างในทั้งพระราชวังหลวงและวังหน้าที่ชวนกันร้องไห้ ร้องให้อาลัยอาวรณ์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในพิธีขุดพระศพ ท่านขึ้นมาพระราชทานเพลิง โดยนวนิยายกล่าวว่า ที่ทรงพิธีโรธและลงอาญาเพราะศพที่ขุดขึ้นมาทำพิธีนั้น “ไม่ใช่พระศพ” หาก “เป็นเพียงศพคุณมัน” เนื่องจากไม่มีการสำเร็จโทษสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระองค์จริง นวนิยายเขียนว่า

“แต่เมื่อเรารู้ความจริงแล้วว่า ท่านขุดศพคุณมันผู้กตัญญูกตเวทีขึ้นมาเผา เผาเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้คุณมัน วีรบุรุษอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งเพื่อให้คนที่ฝังใฝ่ในองค์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจะได้เห็นจริงว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเสด็จสวรรคตแล้ว จะได้เลิกคิดเรื่องการเมืองต่อไป และอย่างน้อยก็เพื่อให้คนที่ทั้งหลายเห็นน้ำพระทัยว่า ท่านยังระลึกถึงอยู่จึงขุดศพมาเผาให้ แต่เสียร่องไห้หนักคงทำให้ท่านรำคาญเพราะไม่ใช่พระศพ เป็นเพียงศพคุณมันต่างหาก”

2. คำบอกเล่าของหลวงพ่ोजรัญ สุติธัมโม
ใน “ความหลงในสงสาร” (พ.ศ. 2549) ซึ่งอยู่ในธรรมนิยายชุดสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ของ สุทัสสา อ่อนค้อม ได้อ้างอิงคำบอกเล่าของพระธรรมสิงหนบุรจารย์ หรือ หลวงพ่ोजรัญ สุติธัมโม อดีตเจ้าอาวาสวัดอัมพวัน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ที่ได้สนทนากับพระภิกษุเจ้าตาก และหลวงปู่เทพโลกอุดร กับ พระบัวเหี่ยว ที่มาในรูปของพลึงงาน (กายทิพย์) เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2528 เวลาสองยามตรงที่โบสถ์วัดป่ามะม่วง

ในการสนทนาพระภิกษุตากสินกล่าวว่า “ประวัติศาสตร์กรุงธน ผิดเพี้ยนไปจากความจริงมากไม่มีผู้ใดรู้เรื่องนั้นนอกจากเรา กับสหายร่วมสาบาน...เราไม่อยากให้มีการเข้าใจราชวงศ์จักรีผิดๆ ทุกวันนี้มีคนจีนจำนวนมากที่ยังเชื่อว่าเราถูกสำเร็จโทษโดยสหายร่วมสาบานของเราเป็นผู้บงการ... มีการสำเร็จโทษด้วยท่อนจันทน์จริงเพียงแต่คนที่ถูกสำเร็จโทษเป็นสหายอีกคนหนึ่งซึ่งมีความจงรักภักดีต่อเราถึงขนาดยอมสละ

ชีวิตของตัวเองเพื่อรักษาชีวิตเราไว้ บังเอิญว่าเขารูปร่างหน้าตาคล้ายคลึงกับเรามาก ทั้งที่มีได้เป็นญาติสืบสายโลหิตกัน..

“สหายคนที่หน้าตาเหมือนเรา (หลวงอาสาตีก) รับอาสาตายแทน คนที่รู้ความจริงในเรื่องนี้มีเพียง 2 คนคือสหายของเราและน้องชายของเขา เพราะได้วางแผนไว้ล่วงหน้าแล้ว วันนั้นตรงกับวันที่ 5 เมษ. 2325”

พระภิกษุตากสินยังได้อธิบายถึงสาเหตุที่ท่านถูกกล่าวหาว่าสัจญาวิปลาส ว่า

“คนที่เคยทำอะไรอย่างหนึ่งเป็นปกตินิสัยแล้วจู่ๆ ก็เปลี่ยนไปทำในสิ่งตรงกันข้าม คนเขาก็ต้องคิดว่าคนๆ นั้นผิดปกติใจใหม่เหมือนอย่างเรา เราเคยถือดาบออกรบป้องกันบ้านเมือง คุ้มรักษาให้กับชาติไทย ใครๆ ก็เห็นเราเป็นนักรบผู้เก่งกาจสามารถ เป็นวีรบุรุษ แล้วอยู่ๆ เราก็วางดาบไม่จับดาบอีกเลย เอาแต่เจริญวิปัสสนาถ่ายเดียว คนเขาก็เลยที่เราบ้าง”

ส่วนเรื่องราวของการผลิตแผ่นดินนั้น ท่าน ยินยัณว่าเป็นแผนของท่านที่ต้องการแก้ปัญหาหนี้สินที่มีต่อประเทศจีน...

"เราเป็นกษัตริย์ที่อากัปกัฏที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติไทย ตอนเราขึ้นครองราชย์เงินในท้องพระคลังไม่มีเลย เราต้องเป็นหนี้ชาวจีนถึงหกหมื่นตำลึงซึ่งถ้าคิดเป็นเงินสมัยนี้ (๒๕๒๕) ก็เท่ากับ ๒๔๐,๐๐๐ บาท สมัยก่อนเงินหมื่นตำลึงมีค่ามาก ถ้าเขาจะให้เราผ่อนใช้ เราก็คงจะหามาผ่อนให้ได้ แต่ตอนนี้เขาคิดจะยึดประเทศเราไปเป็นของเขา เขาจึงเร่งรัดจะเอาเงินจำนวนนี้ให้ได้ เรากับสหายร่วมสาบานก็เลยต้องช่วยกันคิดว่าจะแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอย่างไร แล้วเราก็คิดออกมาว่า การผลิตแผ่นดินเป็นการล้างหนี้ที่ดีที่สุด ท่านอย่าคิดว่าเราตั้งใจจะโกง แต่เมื่อเมื่อเขาคิดไม่ดีกับเรา เราจึงต้องใช้เล่ห์กลกับเขา อีกประการหนึ่ง ตั้งแต่เราได้รับกรรมฐานจากหลวงพ่อบ้านป่า (หมายถึงหลวงปู่เทพโลกอุดร ซึ่งเคยมาปรากฏกายให้ท่านเห็นในตึกคินหนึ่งขณะที่ท่านตั้งค้ายอยู่ในป่า และขอรับเอาบาปจากท่านเพื่อให้ท่านหันเข้าหาทางธรรม - หมายถึงเหตุของผู้เขียน) เราก็มองไม่เจอจะครองราชย์อีกต่อไปแล้ว เราอยากตัดความหลงในสงสารให้เด็ดขาด เราสมเพชตนเองที่เป็นกษัตริย์ยากจนเข็ญใจเป็นกษัตริย์พระองค์เดียวที่ไม่มีเบญจราชาภูกอณัณฑ์"

พระภิกษุตากสินยังกล่าวกับ "สหายร่วมสาบาน" ของท่านด้วยว่า

"ด้วงเวลานี้ท่านเป็นหนี้ชาวจีนอยู่ ๖๐,๐๐๐ ตำลึง... เมื่อข้าพ้นจากความแผ่นดินเสียแล้ว เจ้าก็ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบหนี้สินนี้แทนข้า เพราะเป็นคนละคนกัน... แต่การที่จะเป็นพระเจ้าแผ่นดินนั้นสูงๆยกให้เจ้าเป็น แล้วข้าสละราชสมบัติอย่างนั้นทำไม่ได้ เพราะเขารู้เท่าทันแผนการของเรา เราจึงต้องไข่กุศโลบายที่แยบยล เวลานี้เมืองเขมรเกิดจลาจลข้าจะ

ให้เจ้ากับเจ้าพระยาสุรสีห์น้องชายเจ้ายกทัพไปปราบเมืองเขมร แล้วเวลาที่เจ้าไปก็ให้เอาลูกชายข้าไปด้วย ถ้าตีเมืองเขมรได้เมื่อไรก็ให้ลูกชายข้าครองเมืองที่นั่น แล้วข้าอยู่ทางนี้ก็จะทำเป็นวิกลจริต แล้วก็จะแนะนำข้าราชการบางคนที่นี่จับข้าบวชเสียข้าก็จะทำเป็นบ้าไม่สามารถปกครองประเทศต่อไปได้เมื่อเจ้ามากก็ให้ทำพิธีปราบดาภิเษกเถลิงราชสมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้วเนรเทศข้าไปอยู่หัวเมืองเสีย เรื่องมันก็หมดเท่านี้เรื่องหนี้สินต่างๆก็เป็นอันว่าหมดไป"

พระภิกษุตากสินยังเล่าถึงการละสังขารของท่านว่า เมื่อท่านมาอยู่เมืองนครฯ ได้ 2 ปี ก็อยากจะไปอยู่เมืองเพชรบุรี ในตอนแรกเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (พัฒน์) ไม่อยากให้ไป แต่เมื่อท่านยินยอมที่จะไป เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (พัฒน์) จึงให้คนติดตามไปด้วย 2 คน และให้อยู่ในถ้ำแห่งหนึ่ง พระภิกษุตากสินได้เจริญวิปัสสนากรรมฐานอยู่ในถ้ำไม่นานนัก ก็ "ตัดความหลงในสงสาร" ได้ เพราะหลวงปู่เทพโลกอุดรเมตตาสอนกรรมฐานอย่างใกล้ชิด วันหนึ่งขณะที่ท่านกำลังดูตมอยู่ในวิมุตติสุข ก็ถูกชายฉกรรจ์ 2 คนใช้ไม้คมแฝกกระหน่ำฟันที่ศีรษะอย่างนับไม่ถ้วน จนท่านละสังขารและคนร้ายยังได้ฆ่าปิดปากผู้ติดตามทั้ง 2 คนอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อหวังเอาความดีความชอบ แต่ในที่สุดกรรมก็ตามทัน เกิดกบฏซ้อนกบฏ ฆ่ากันเองตายตกไปตามกัน

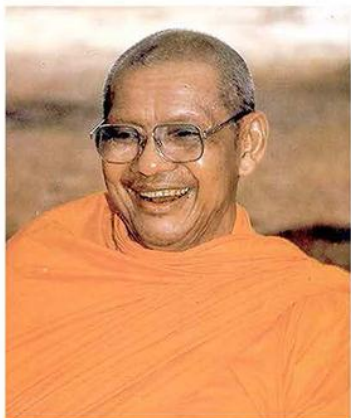
ส่วนการสำเร็จโทษลูกหลานของท่าน โดยจับลงเรือแล้วลอยไปล่มที่ปากอ่าวนั้น พระภิกษุตากสินกล่าวว่า

"คนก็พากันเข้าใจว่าเป็นการกระทำของสหายของเราและน้องชายของเขา ซึ่งความจริงแล้วสหายของเรามิได้มีเจตนาเช่นนั้น แต่ที่คนหลายกลุ่มที่มักใหญ่ใฝ่สูงต้องการเป็นใหญ่ เลยเกิดกบฏซ้อนกบฏ (มีผู้คิดกบฏต่อ. ๑) วันวายกันไปหมด อ้างคำสั่ง

ของร.๑ ให้นำลูกหลานเราไปลอยแพและฆ่าเสียทั้งที่ทรงตั้งพระทัยจะให้ลูกหลานเราอพยพไปอยู่ที่นครศรีธรรมราชซึ่งเราไปบวชที่นั่น"

คำบอกเล่าของหลวงพ่ोजรัญ วิฑูรย์โม ที่สุทศสา อ่อนค้อม ถ้ายทอดลงใน "ความหลงในสงสาร" สรุปลแล้วจึงกลายเป็นว่าการผลิตแผ่นดินในปี พ.ศ. 2325 เป็นการวางแผนของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชขึ้นเป็นกษัตริย์แทนพระองค์เพื่อหวังล้างหนี้ 60,000 ตำลึงที่กู้เงินมาโดยหลวงวาสาสิกขอมเป็น "พระองค์ปลอม" เข้าสู่แดนประหารแทน ส่วนการสำเร็จโทษลูกหลานของพระองค์ท่านนั้น เป็นฝีมือของพวกมักใหญ่ใฝ่สูงที่หวังประจบเอาใจล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 1 เท่านั้นเอง

3. คำบอกเล่าของหลวงพ่อกฤษณิลิณดา

ก่อนหน้าจะมีการเผยแพร่คำบอกเล่าของหลวงพ่ोजรัญ วิฑูรย์โม มีคำบอกเล่าจากหลวงพ่อกฤษณิลิณดาจากเทปบันทึกเสียงของพระราชพรหมยาน หรือ หลวงพ่อกฤษณิลิณดา แห่งวัดท่าซุง จังหวัดอุทัยธานี และจาก

ALONG THE TRANSFORMER SITE

หนังสือ "ตายไม่สูญแล้วไปไหน" (พ.ศ. 2544) ของท่าน ซึ่งเล่าว่าได้พูดคุยกับ "มีพระเจ้าตากสิน" ขณะไปนอนพักรักษาตัวที่กรมแพทย์ทหารเรือ ซึ่งปัจจุบันคือโรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า "เมื่อ พ.ศ. 2500... ตั้งแต่สี่ทุ่มเศษๆ ถึงตีห้าครึ่ง" โดย "ไม่ต้องหลับตา ไม่ต้องเข้าฉาน"

เนื้อหาในเทปบันทึกเสียงส่วนใหญ่ คล้ายคลึงกับคำบอกเล่าของหลวงพ่อรัญญู ฐิตธัมโม โดยเฉพาะตอนที่รับสั่งให้ "สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก" เข้าเฝ้าเพื่อขอร้องให้เป็นพระเจ้าแผ่นดินแทนพระองค์ด้วยหวังล้างหนี้ที่มีกับประเทศจีน ส่วนในหนังสือ "ตายไม่สูญแล้วไปไหน" ของหลวงพ่อกุญชรสิงห์ ซึ่งคณะลูกศิษย์ของท่านรวบรวมจัดพิมพ์ขึ้นจากคำบอกเล่าของท่านที่บอกว่าได้พูดคุยกับ "มีพระเจ้าตากสิน" นั้น มีเนื้อหาทั้งที่เหมือนและต่างจากคำบอกเล่าของหลวงพ่อรัญญู ฐิตธัมโม กล่าวคือ

"คุยกันตั้งแต่ 4 ทุ่มเศษๆ ถึงตี 5 ครึ่ง คุยกันเรื่องในอดีต ความเป็นมาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ตั้งแต่เป็นเด็กชายสินไว้หางเปีย จนกระทั่งถึงขึ้นวางแผนให้รัชกาลที่ 1 เป็นพระมหากษัตริย์ เป็นการยืนยันว่าพระองค์ไม่ได้ถูกรัชกาลที่ 1 ประหารชีวิต เมื่อรัชกาลที่ 1 ขึ้นเถลิงราชสมบัติแล้ว ก็นำสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชท่านบวชเป็นพระแล้วนั่งคานหามไปส่งออกทางปากท่อ ตอนกลางคืน ไปส่งที่ถ้ำในจังหวัดนครศรีธรรมราช ลูกชายของท่านมีสองคน คนที่ให้เป็นเจ้าของนครศรีธรรมราชจะได้บำรุงพ่อ คนน้องก็ให้ทุนเป็นพ่อค้าสำเภา เป็นการหาทรัพย์สินเข้าเมือง เป็นการยืนยันว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ก่อนจะสวรรคตเป็นพระสงฆ์ ไม่ได้ถูกฆ่าตาย พระองค์สวรรคตที่นครศรีธรรมราช ถ้ำที่ท่านพักก็ยังมีอยู่"

หลวงพ่อกุญชรสิงห์ก็ยังเล่าอีกว่า

"ก่อนท่านจะลา กลับ อาตมาถามว่า "ขอหยวนสัก 2 ตัวได้ไหม" ท่านบอกว่า "สมัยผมมีแต่หยวนจับยี่กี หยวนแบบเลขท้าย 3 ตัว 2 ตัว แบบนี้ไม่มี เรื่องหยวนนี้ผมไม่รู้หรอก แต่เวลานี้ผมมีสตางค์ติดกระเป๋ามาเพียงแค่ 25 สตางค์ ผมขอถวายหมด" พูดแล้วท่านก็หยิบเหรียญโยนไปได้เพียงเห็นเลข 25 โสจั่ว พอตอนเช้าบรรดาพยาบาลและนายทหารประจำตึกถามว่า "เมื่อคืนมีอะไรบ้างครับ" ก็เลยเล่าให้ฟังว่ามีสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมาเยี่ยม ขอหยวนท่าน ท่านบอกว่าไม่มี มีแต่เงินเหรียญ 25 สตางค์ แล้วท่านก็โยนเหรียญไปได้เพียง ปรากฏว่าภายในวันนั้นข่าวกระจายไปทั่วกรมอยู่ ทุกคนเล่นเลขท้าย 2 ตัว ถูกกันมาก"

5. สรุปพัฒนาการของการเผยแพร่เรื่องราวในช่วงบั้นปลายพระชนม์ชีพของพระเจ้าตากสิน

การเผยแพร่เรื่องราวในช่วงบั้นปลายพระชนม์ชีพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่มีหลักฐานบันทึกไว้อย่างเป็นทางการครั้งแรก น่าจะเกิดขึ้นหลังการขึ้นครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ 13 ปี ซึ่งก็คือการชำระพระราชพงศาวดารกรุงธนบุรีฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ในปี พ.ศ. 2338 ซึ่งตามมาด้วยพระราชพงศาวดารอีก 3 ฉบับดังกล่าวไว้แล้วข้างต้น

จากปี พ.ศ. 2338 ถึงปี พ.ศ. 2398 ซึ่งก็คือช่วง 60 ปีแรกของการนำเสนอเรื่องราวในช่วงบั้นปลายพระชนม์ชีพของสมเด็จพระ

พระเจ้าตากสินมหาราชผ่านพงศาวดารไทยทั้ง 4 ฉบับ ที่อยู่ในช่วงรัชสมัยของล้านเกล้าฯ รัชกาลที่ 1 ถึงล้านเกล้าฯ รัชกาลที่ 4 นั้น ประเด็นสำคัญของการนำเสนอคือ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงนั่งกรรมฐานจนมีพระสติเฟื่องถึงสัญญาวิปลาส บริหารบ้านเมืองไปในทางอาสัจจาธรรม ทำให้ทั้งพระพุทธจักรและอาณาจักรแปรปรวนวิปริตมิได้ปกติเหมือนแต่ก่อนเป็นเหตุให้เกิดการจลาจลวุ่นวายขึ้นทั่วไปทั้งในกรุงธนบุรีและที่กรุงเก่า จนสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกต้องยกทัพกลับจากเมืองเสียมราฐ และภายหลังจากที่ได้ "ตรัสปลุกชาด้วยมุขมนตรีทั้งหลาย" แล้ว

"จึงมีรับสั่งให้เอา" สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช "ไปประหารชีวิตสำเร็จโทษเสีย" จะเห็นได้ว่าพงศาวดารทั้ง 4 ฉบับที่ชำระขึ้นในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์นั้น มุ่งเน้นการบรรยายถึงเหตุผลความชอบธรรมที่สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกจำเป็นต้องสำเร็จโทษสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์องค์ต่อไป และหากสังเกตให้ดี พงศาวดารทั้ง 4 ฉบับได้ระบุชัดเจนว่า สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก ได้ทรงปรึกษากับเหล่ามุขมนตรีทั้งหลายแล้ว "จึงมีรับสั่งให้เอาไปประหารชีวิตสำเร็จโทษเสีย"

จำเนียรกาลผ่านมาเกือบร้อยปี จะด้วยเหตุผลกลไกใดไม่แจ้ง เกิดมีกระแสวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์ออกมานำเสนอว่า สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงยกทัพไปตีพม่าที่เมืองแครง เมื่อปี พ.ศ. 2325 นั้น เป็นเพียงการประหารชีวิตพระเจ้าตากสิน "พระองค์ปลอม" เริ่มจากเรื่องสั้น "ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน" ของ หลวงวิจิตรวาทการ (พ.ศ. 2494) ตามมาด้วย นวนิยายเรื่อง "ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน?" ของ กฤษณ์วีระมัย กบิลสิงห์ (พ.ศ. 2516) นวนิยายเรื่อง "ผู้อยู่เหนือเงา" ของ สุภา ศิริมานนท์ (พ.ศ. 2545) และ สารคดีเรื่อง "ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร" ของ อ. เล็ก พลูโต (บุญสม ขอหิรัญ)(2551) วรรณกรรมส่วนใหญ่รังสรรค์ไปในทางปกป้องพระเกียรติยศของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ว่ามิได้ทรงสังหารสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่ทรงเป็นทั้งเจ้าเหนือหัวและพระสหายเก่า ซึ่งเป็นการนำเสนอที่สวนทางกับที่บันทึกไว้ในพงศาวดารช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์โดยสิ้นเชิง

ในเรื่องสั้น "ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน" ของ หลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งเป็นต้นธารของวาทกรรมเรื่องการสำเร็จโทษพระเจ้าตากสิน "พระองค์ปลอม" ยิ่งถึงกับนำเสนอว่า การตัดสินโทษสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นเรื่องของที่ประชุมขุนนาง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มิได้ทรงเกี่ยวข้องด้วย ส่วนในนวนิยายเรื่อง

"ตากสินมหาราช ชาตินักรบ" ของ Claire Keefe-Fox แปลโดย กล้วยไม้ แก้วสนธิ (พ.ศ. 2549) ได้นำเสนอว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงถวายพระเกียรติยศด้วยการรับสั่งให้สำเร็จโทษตามโบราณราชประเพณีสมเด็จพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ การนำเสนอเรื่องราวในช่วงนั้นปลายพระชนม์ชีพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชผ่านตัวบทวรรณกรรมตลอดช่วงเวลาเกือบ 60 ปีที่เริ่มจาก พ.ศ. 2494 ถึง พ.ศ. 2551 นี้ จึงล้วนมีเนื้อหาในเชิงปกป้องพระเกียรติยศของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 1 และย้ำให้เห็นถึงความพยายามของพระองค์ที่ทรงปฏิบัติต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เยี่ยงกษัตริย์ที่ทรงมีความผูกพันกันมาแต่ครั้งอดีต

ถ้าเรื่องราวของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่บันทึกไว้ในพระราชพงศาวดารไทยทั้ง 4 ฉบับ ในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ถือเป็น "version ดั้งเดิม" เรื่องราวของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่บันทึกผ่านตัวบทวรรณกรรมไทย ในช่วง 100 ถึง 160 ปีต่อมา ก็อาจเรียกได้ว่าเป็นพระเจ้าตากสิน "version พระองค์ปลอม"

พัฒนาการของการเผยแพร่เรื่องราวในช่วงนั้นปลายพระชนม์ชีพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ก้าวเข้าสู่ version ล่าสุด ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น พระเจ้าตากสิน "version ล้างหนี้จีน" ซึ่งเป็นการต่อยอดจาก version พระองค์ปลอม โดยมีการ

รังสรรค์เรื่องราวของการวางแผนร่วมกันระหว่างพระเจ้าตากสินกับเจ้าพระยาจักรี เพื่อล้างหนี้ที่มีอยู่กับประเทศจีน version ล้างหนี้จีนนี้ เผยแพร่จากผู้ทรงศีล 3 ท่าน กล่าวคือมาจากการเข้าเฝ้าสนทนากับพระเจ้าตากสินของแม่ชีวรรมย์ กบิลสิงห์ (พ.ศ. 2516) คำบอกเล่าของหลวงพ่อกุญแจ ลิงดำ (พ.ศ. 2544) และคำบอกเล่าของหลวงพ่อดวง รุ่งโรจน์ (พ.ศ. 2549) ซึ่งหลวงพ่อกุญแจ ได้บอกกับลูกศิษย์ลูกหาของท่านว่าได้พบปะพูดคุยกับพระภิกษุตากสินในปี พ.ศ. 2500 กับ ปี พ.ศ. 2528 ตามลำดับ และพระภิกษุตากสินบอกท่านไม่ได้ถูกสมเด็จพระนเรศวรมหาราชสำเร็จโทษ แต่ท่านทรงวางแผนและทรงขอร้องให้สมเด็จพระนเรศวรมหาราชสำเร็จโทษปราบดาภิเษกขึ้นครองราชย์ต่อจากท่าน โดยท่านจะทรงแสวงหาเป็นวิกลจริตไม่สามารถปกครองประเทศได้ เพื่อล้างหนี้สินของประเทศที่ท่านไปกู้เงินมา 60,000 ตำลึง ส่วนคนที่ถูกสำเร็จโทษนั้นเป็น "พระองค์ปลอม" ในคำบอกเล่าของหลวงพ่อกุญแจ ลิงดำยังกล่าวด้วยว่า ลูกหลานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ถูกสำเร็จโทษตามมานั้น ก็ล้วนเป็น "พระองค์ปลอม" ทั้งสิ้น

ทั้งพระเจ้าตากสิน "version พระองค์ปลอม" และ "version ล้างหนี้จีน" เมื่อไม่มีการสำเร็จโทษพระองค์จริง ส่วนใหญ่จึงนำเสนอว่าพระองค์ท่านเสด็จพระราชดำเนินไปประทับที่นครศรีธรรมราช ส่วนเสด็จสวรรคตที่ไหนนั้น บ้างว่าที่นครศรีธรรมราช บ้างว่าที่ เพชรบุรี

6. ข้อสงสัยที่ยังต้องหาคำตอบ

เรื่องราวในช่วงนั้นปลายพระชนม์ชีพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่มีการพัฒนาและเผยแพร่ต่อเนื่องกันมาถึง 3

versions นี้ ยังคงไม่เพียงแต่ไม่สามารถสร้างความชัดเจนและยุติข้อสงสัยที่มีแต่เดิมได้ หากการรังสรรค์เรื่องราวของ

พระเจ้าตากสินให้ดูพิศดารมากขึ้นเท่าไร ผู้คนก็ยิ่งเกิดความสงสัยมากขึ้นเท่านั้น นักประวัติศาสตร์และผู้สนใจประวัติศาสตร์

ALONG THE TRANSFORMER SITE

ต่างพากันศึกษาค้นคว้า จนเกิดเป็นประเด็นคำถามอื่นๆ เพิ่มขึ้นมากมาย เป็นต้นว่า กรงธนูปรีถุกยึดได้อย่างง่ายดายจากกองกำลังเล็กๆ ของพระยาสรศักดิ์กับขุนแก้วน้องชาย ที่ร่วมมือกับพรรคพวกของนายบุญมากกับขุนสุระที่ก่อกบฏอยู่ที่กรุงเก่าเท่านั้นหรือ? หรือ การประหารชีวิตพระยาสรศักดิ์มีเหตุผลอื่นไหม นอกจากข้อกล่าวหาที่ว่าพระยาสรศักดิ์จะยึดราชบัลลังก์ไว้เป็นของตนเอง? ทั้งนี้เพราะพระยาสรศักดิ์ไม่น่าคิดเช่นนั้น เนื่องจากกองกำลังของพระยาสรศักดิ์ไม่อาจเทียบได้กับกองทัพของเจ้าพระยาจักรี (สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก) ที่มีทั้งกองทัพของเจ้าพระยาสุรสีห์ผู้เป็นน้อง และพระยาสุรโยธยัญญ์ผู้เป็นหลาน สนับสนุนอยู่ ฯลฯ

อย่างไรก็ดี สารคดีเรื่องนี้ไม่ประสงค์จะขยายความไปถึงประเด็นความสงสัยเหล่านั้น หากแต่ต้องการกลับมาหาคำตอบให้กับคำถามเดิมๆ ที่ยังคงเคลือบแคลงใจเราหลายคนมาตลอดคือ

1. สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงมีพระสติพื้นเพจนถึงสัณญาวิปลาสจริงหรือ? หรือ
2. ทรงวางแผนให้มีการผลัดแผ่นดินเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินของประเทศที่มีต่อจีน? หรือ
3. ทรงถูกสำเร็จโทษที่หน้าบ่อมิไชยประสิทธิ์? หรือ
4. ทรงลี้ภัยไปอยู่ที่นครศรีธรรมราช?

ในประเด็นเรื่องทรง "เสียพระจริตพื้นเพกันไป" หรือทรงมี "พระสติพื้นเพจนถึงสัณญาวิปลาส" นั้น นอกจากปรากฏในพระราชพงศาวดารไทยทั้ง 4 ฉบับ อันมีที่มาสำคัญเกี่ยวพันกับการนับวีปัสสนากรรมฐานแล้ว ยังมีปรากฏใน "จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี" ซึ่งเป็นพระน้องนางเธอต่างพระชนนี ในพระบาทสมเด็จพระ

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ที่กล่าวถึงพระอาการเสียพระทัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจนถึงขั้นจะตายตามหม่อมอุบลที่พระองค์ท่านทรงสั่งประหารชีวิตอย่างทารุณ แล้วมาทรงคิดถึงหม่อมอุบลว่ามีครรภ์อยู่ 2 เดือน โดยในจดหมายเหตุดังกล่าวระบุว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงโปรดหม่อมอุบลกับหม่อมฉิมเป็นพิเศษถึงขั้นให้ "ประทมอยู่คนละข้าง" หม่อมอุบลนั้นเป็นพระธิดาในกรมหมื่นเทพพิพิธซึ่งถูกพระเจ้าตากสินสำเร็จโทษในคราวศึกพิมาย ส่วนหม่อมฉิมเป็นพระธิดาของเจ้าฟ้าจิดกับเจ้าฟ้าหญิงเทพ เจ้าฟ้าจิดนั้นถูกเจ้าพระยาพิษณุโลกจับถ่วงน้ำโทษฐานคิดยึดเมืองพิษณุโลกก่อนกรุงศรีอยุธยาแตกเล็กน้อย ส่วนเจ้าฟ้าหญิงเทพเป็นพระราชธิดาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ

การประหารชีวิตหม่อมอุบลที่กรมหลวงนรินทรเทวีบันทึกไว้ในจดหมายเหตุความทรงจำว่าเป็นเหตุให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงเสียพระทัยจนมีพระสติพื้นเพอนั้น เรื่องราวมีอยู่ว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงสั่งให้นายชิตภูบาล กับนายชาญภูเบศร์ ฝรั่ง 2 คน เข้ามาไล่จับหนูที่เข้ามากัดพระวิสูตร ต่อมาเจ้าประทุมทูลว่าฝรั่งทั้งสองเป็นคู่กับหม่อมอุบลและหม่อมฉิม รวมทั้งคนอีก 4 คน เป็น 6 คนด้วยกัน สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงรับสั่งถาม หม่อมฉิมยอมรับ แต่หม่อมอุบลไม่รับ หม่อมฉิมจึงพูดขึ้นว่า

"ขังจะอยู่เป็นมเหสีหรือหรือ มาตายตามเส้าพ่อเถิด"

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกริ้วมาก จึงรับสั่งให้ลงโทษอย่างทารุณ โดยในจดหมายเหตุความทรงจำบันทึกไว้ว่า

"ให้เสียนเอาน้ำเกลือรด ทำประจานด้วยแสลงสาหัส ประหารชีวิต ผ่าอกเอาเกลือทา ดัดมือตัดเท้า"

"สำเร็จโทษเสริศแล้วไม่ลบยาพระทัย คิดถึงหม่อมอุบลว่ามีครรภ์อยู่ ๒ เดือน ครั้นว่าเสตายตามหม่อมอุบล ว่าใครจะตายกับกูบ้าง เสดมเมียรหมื่นเทพพิพิธว่าเสตามเสด็จ หม่อมทองจันทร์ หม่อมเกศ สั่งบูชบา เสดตามเสด็จด้วย ประทานเงินคนละ ๑ ชั่ง ให้บังสุกุลตัว ทองคนละ ๑ บาท ให้ทำพระแล้วให้ฝังในแพทวยกนิมนต์พระเจ้ามาบังสุกุล แล้วจะประหารชีวิตคนที่ยอมตามเสด็จนั้นก่อน แล้วท่านจะทรงพระองค์ท่านตามไปอยู่ด้วยกันแล้วหัว พระสติพื้นเพเอน"

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาว่าทั้งพระราชพงศาวดารและจดหมายเหตุ ล้วนเป็นเอกสารที่ผลิตขึ้นในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ และที่สำคัญโดยฝ่ายที่ขึ้นมากองแผ่นดินแทน นำหนักความน่าเชื่อถือจึงอาจดูลดน้อยลงเป็นธรรมดา และเมื่อพิจารณาจากพระราชพงศาวดารกรุงเก่าที่บันทึกพระราชดำรัสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในช่วงนั้นที่ทรงตรัสว่า "กูวิตกแต่ศัตรูมาแต่ประเทศเมืองไกล แต่เดี๋ยวนี้ใช้ลูกหลานของกูเอง ว่ากูคิดเบนบาเปนนอแล้วดังนี้ จะให้พ่อบวชก็ดี ถูจะใส่ตรวนพอกี้ดี พ่อจะยอมรับทำตามใจลูกบึงคับทั้งสิ้น" แล้ว จึงน่าสงสัยว่า พระองค์ท่าน "ทรงมีพระสติพื้นเพเอน" จริงหรือ? หรือเป็นเพียงแค่ "ถูกมองว่าทรงมีพระสติพื้นเพเอน" กันแน่? ยิ่งเมื่อพิจารณาถึงบันทึกทางประวัติศาสตร์อีกหลายฉบับที่ระบุว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงปฏิบัติภารกิจในการบริหารบ้านเมืองอยู่จวบจนวาระสุดท้าย และทรงมีพระจริยวัตรเรียบง่าย ทรงประกอบพระราชกรณียกิจมิด

แปลกไปจากพระมหากษัตริย์กรุงศรีอยุธยา ตัวอย่างเช่นในประพจน์พงศาวดารภาคที่ 39 เรื่อง "จดหมายเหตุของพวกคณะบาดหลวงฝรั่งเศส ซึ่งเข้ามาตั้งกรุงศรีอยุธยาตอนแผ่นดินพระเจ้าเอกทัศ กับครั้งกรุงธนบุรีแลครั้งกรุงรัตนโกสินทรตอนต้นภาค 6" ได้บันทึกจดหมายเหตุของมองเซนเยอร์เลอบอง ที่มีถึงผู้อำนวยการคณะต่างประเทศ ไว้ว่า

"บรรดาคนทั้งหลายเรียกว่พระเจ้าตากว่าพระเจ้าแผ่นดิน แต่พระเจ้าตากเองว่าเป็นแต่เพียงผู้รักษากรุงเท่านั้น พระเจ้าตากหาได้ทรงประพฤติเหมือนอย่างพระเจ้าแผ่นดินก่อน ๆ ไม่ และในธรรมเนียมของพระเจ้าแผ่นดินฝ่ายทิศตะวันตกก็ไม่ได้เสด็จออกให้ราษฎรเห็นพระองค์ด้วยกุลวัลจะเสด็จเสวยพระเกียรติยศนั้น พระเจ้าตากไม่ทรงเห็นชอบด้วยเลย พระเจ้าตากทรงพระปรีชาสามารถยิ่งกว่าคนธรรมดา เพราะฉะนั้นจึงไม่ทรงเกรงว่าถ้าเสด็จออกให้ราษฎรพลเมืองเห็นพระองค์ และถ้าจะรับสั่งด้วยแล้วจะทำให้เสียพระราชอำนาจลงแต่อย่างใด เพราะพระองค์มีพระราชประสงค์ทอดพระเนตรการทั้งปวงด้วยพระเนตรของพระองค์เอง และจะทรงฟังการทั้งหลายด้วยพระกรรณของพระองค์เองทั้งสิ้น"

การที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงมีพระจริยวัตรเรียบง่าย และทรงประกอบพระราชกรณียกิจคิดแปลกไปจากพระมหากษัตริย์องค์ก่อนๆ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเช่นนี้ ทำให้พระองค์ทรงถูกมองว่าไม่เคารพต่อขนบธรรมเนียมดั้งเดิม และถูกกลุ่มชนชั้นสูงในเวลานั้นส่วนหนึ่งที่ต่อต้านท่านพากันพูดว่าท่านเสียพระสติ ซ้ำอีกว่าหาที่ว่าพระองค์ท่านทรงมี "พระสติฟั่นเฟือนถึงสัญญาวิปลาส" จึงยังชวนให้สงสัยว่าพระองค์ท่านเป็นเช่นนั้นจริงๆ หรือ?

นี้ยังไม่พูดถึงคำบอกเล่าของ 3 ผู้ทรงศีล ที่กล่าวว่า "มีพระเจ้าตากสิน" หรือ "พระภิกษุตากสิน" มาบอกว่าท่านไม่ได้บ้า ซึ่งหลักฐานจากคำบอกเล่าดังกล่าวนี้ คงต้องขึ้นกับวิจารณ์ญาณและความศรัทธาของแต่ละท่าน

ส่วนประเด็นเรื่องสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงวางแผนให้มีการผลิตแผ่นดินเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินของประเทศที่มีต่อจีนนั้น จากคำบอกเล่าของ 2 หลวงพ่อกับ 1 ภิกษุณี ยืนยันว่าพระองค์ท่านทรงคิดแผนนี้ขึ้นมา และขอรับรองให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์แทน เพื่อหวังล้างหนี้ที่ไปกู้จีนมา ซึ่งในคำบอกเล่าของหลวงพ่อรังษิฐิตธัมโม ระบุว่าหนี้สินอยู่ 60,000 ตำลึง และเกรงว่าเงินจะหาเหตุยี้ดกรุงธนบุรีไปเป็นของเขาเนื่องจากพระเจ้าตากสินหาเงินมาใช้หนี้ไม่ทัน การผลิตแผ่นดินจะทำให้พระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่ไม่ต้องรับผิดชอบใช้หนี้ อย่างไรก็ดี เมื่อสืบค้นเอกสารทางประวัติศาสตร์กลับพบเรื่องราวที่ตรงกันข้าม

จริงอยู่ในช่วงต้นรัชกาล บ้านเมืองเสียหายถูกเผาทำลายและปล้นสะดม ประชาชนอดอยากยากแค้น สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว เศรษฐกิจถึงขั้นรับสั่งให้ชุกดรามวัดเพื่อนำสมบัติมาขาย นำเงินมาทำนุบำรุงและฟื้นฟูประเทศไทย ในขั้นแรกพระองค์ท่านรับสั่งให้บรรพบุรุษสินค้าไปขายยังเมืองจีนปรากฏว่าทางจีนไม่ยอมรับ ด้วยเข้าใจว่าเจ้าเมืองกำแพงเพชรคนนี้เป็นกบฏ มิใช่เชื้อสายกษัตริย์ (ก่อนกรุงศรีอยุธยาแตกพระเจ้าเอกทัศทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พระยาวชิรปราการหรือพระยาตากเป็นเจ้าเมืองกำแพงเพชร) กระทั่งเมื่อเดียวองค์ปาดผู้เป็นตาของเจ้าจอมมารดาปราง ซึ่งประเทศจีนยอมรับ ไปชี้แจงให้ทางจีนทราบว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชคือผู้ที่รวบรวมคนไทยต่อสู้กอบกู้เอกราชกลับคืนมาจากการเสียกรุงให้พม่า ทางจีนจึงยอมค้าขายด้วย และจากนั้นพระองค์ท่านจึงแต่งตั้งเจ้าอาบรทุกสินค้าไปค้าขายกับจีนเรื่อยมา

อวงษ์ของเตียวอ่องปาด ก็นครศรีธรรมราช

ALONG THE TRANSFORMER SITE

ก่อนเหตุการณ์แผ่นดินไหวเพียงไม่กี่เดือน สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชยังทรงส่งทูตคณะใหญ่ พร้อมเรือกำปั่นลำ บรรทุกเครื่องราชบรรณาการไปจ้มนก้องพระเจ้าเฉียนหลงเป็นมูลค่ากว่า 3,900,000 ตำลึง!

ในข้อเขียน "สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีกับจักรพรรดิจีน" ที่ ประพฤทธิ์ ศุกลรัตน์เมธี แปลจากต้นฉบับของ ต้วน ลี เซิง ระบุว่า

"ครั้นในปีที่ ๔๖ แห่งรัชกาลเฉียนหลง (พ.ศ. ๒๓๒๔) สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้ทรงจัดส่งทูตคณะใหญ่ โดยมีพระยาสุนทรภู่เป็นราชทูตไปเมืองจีน คณะทูตนี้โดยสารเรือถึง ๑๑ ลำ บรรทุกงาช้าง นอแรด ผาง และเริ่มเดินทางเดือน ๕ ถึงกวางตุ้งเดือน ๗"

และพูดถึงเครื่องราชบรรณาการรวมทั้งการขออนุญาตขายสินค้าที่นำไปและซื้อสินค้ากลับมาว่า

"ในสำนวนเอกสารราชการ ของราชสำนักชิงปรากฏว่า ก่อนที่คณะทูตจากกรุงธนบุรี จะเดินทางไปถึง ได้มีเรือบรรทุกเครื่องราชบรรณาการจำนวน ๒ ลำ ไปถึงอำเภอหนานไฮ่ (ปัจจุบันคือเมืองกวางเจา - ผู้แปล) มณฑลกวางตุ้งเมื่อเดือน ๖ โดยนำพระราชสาสน์มา ๒ ฉบับ พระราชสาสน์ฉบับหนึ่งกราบทูลว่า ได้จัดส่งทูตมาถวายเครื่องราชบรรณาการ ซึ่งมีขางหลายและขางหงอย่างละหนึ่งเชือกและสินค้าพื้นเมือง..... พระราชสาสน์อีกฉบับหนึ่งกราบทูลว่าเรือที่บรรทุกสิ่งของเครื่องบรรณาการ มี ๔ ลำ เรือสินค้า ๗ ลำ นอกจากนั้น ได้นำผางและงาช้าง เป็นสิ่งของนอกบรรณาการ อนึ่ง ยังมีผางและไม่แดง ซึ่งขอมอบให้กระทรวงพิธีการและสำนักข้าหลวงรวมทั้งของขวัญที่มอบให้นายห้างพาณิชย์ด้วย ขอให้มีพระบรมราชานุญาตให้นำสินค้าจากนั้นขายไปเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

ของคณะทูต นอกจากนั้น ยังได้กล่าวถึงว่า ขอซื้อถาดทองแดง เตาทองแดง และขอปล่อยเรือเปล่ากลับไปก่อนด้วย.....

"คณะทูตจากสยามเดินทางถึงปักกิ่ง เมื่อเดือนอ้ายของปีรุ่งขึ้นภายใต้การดูแลคุ้มครองของขุนนางกวางตุ้งจักรพรรดิเฉียนหลงได้จัดงานเลี้ยงรับรองคณะทูตที่ห้อง ซันเกาสู่ยฉาง ครั้นถึงเดือนสามพระยาสุนทรภู่ราชทูตได้ถึงแก่กรรมอย่างปัจจุบันทันด่วน ณ ที่กรุงปักกิ่ง ราชสำนักชิงได้เป็นเจ้าภาพงานศพ ต่อมาหลวงพิชัยเสนหาอุปทูตได้นำคณะทูตกลับเมืองไทย เมื่อเดือน ๗ หลังจากที่ได้กระทำหน้าที่เสร็จเรียบร้อยแล้ว เมื่อคณะทูตกลับถึงเมืองไทย ปรากฏว่าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ถูกสำเร็จโทษแล้ว แผ่นดินได้เปลี่ยนไปแล้ว จากกรุงธนบุรี เป็นกรุงรัตนโกสินทร์ วัสดุและอุปกรณ์การก่อสร้างที่ซื้อกลับมา จึงได้ใช้ในการสร้างพระราชวังแห่งใหม่"

จากเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์เหล่านี้ จึงไม่น่าเป็นไปได้ว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจะสามารถใช้หนี้แค่

60,000 ตำลึง จนถึงกับต้องวางแผนให้มีการผลิตแผ่นดินเพื่อล้างหนี้จากเจ้าหนี้ ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อทั้งพระเกียรติยศและชื่อเสียงของประเทศไทย และที่สำคัญหากเป็นการวางแผนร่วมมือกับเจ้าพระยาจักรีแล้ว โฉนดเลยจึงต้องมีการสำเร็จโทษลูกหลานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จนหมด คงเหลือเพียงเจ้าฟ้าหมื่นซึ่งเป็นหลานปู่ของเจ้าพระยาจักรี ซึ่งต่อมาก็ถูกสำเร็จโทษด้วยข้อหากบฏภายหลังสิ้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 1 เสด็จสวรรคตได้เพียง 7 วัน ยิ่งเมื่อพิจารณาคำบอกเล่าของหลวงพ่อกฤษีสิงดำ ที่เล่าว่าได้เอ่ยปากขอหอย 2 ตัวจากพระเจ้าตากสิน แล้วพระเจ้าตากสินทรงตอบว่าสามัยพระองค์ท่านมีแต่หอยจับยี่กี หอยแบบเลขท้าย 3 ตัว 2 ตัว ไม่มี พร้อมทั้งโยนเหรียญ 25 สตางค์มาให้ ทำให้งวคนนั้นคนถูกหอยก้นทั้งโรงพยาบาลด้วยแล้ว ยิ่งทำให้ พระเจ้าตากสิน "version ล้างหนี้เงิน" ขาดความน่าเชื่อถือลงไปอีก ทั้งนี้เพราะคำบอกเล่าก่อนนี้ขัดแย้งกับข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์โดยสิ้นเชิง กล่าวคือ

ประการแรก การพนันสมัยกรุงธนบุรีมีแค่ ถั่วกับโป ยังไม่มีหวย ไม่ว่าจะเป็น หวย จับยี่กี หรือ หวย ก.ข. เนื่องจากหวยนั้น ตามที่บันทึกไว้ในประชุมพงศาวดารภาค 17 ตำนานเรื่องเลิกหวยแลบ่อนเบี้ยในกรุง สยาม สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีทรง พงศาวดารว่า

“ได้ความในหนังสือชื่อ ยี่งว่า หวายเป็นของ เพิ่งคิดขึ้นในแผ่นดินพระเจ้าตากวาง รัชกาลที่ ๖ ในราชวงศ์ไคเซง เสวยราชย์ แต่ปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๓๖๔ จนปีจอ พ.ศ. ๒๓๙๔ (ตรงกับรัชกาลที่ ๒ ต่อรัชกาลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร์นี้)”

เมื่อหวยเกิดขึ้นในเมืองจีนไม่นาน ก็เข้ามา ถึงเมืองไทยในสมัยล้านเกล้า รัชกาลที่ 3 โดยมูลเหตุที่เกิดการเล่นหวย มีคำอธิบาย ในพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่า

“เมื่อครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปีเถาะ (พ.ศ. ๒๓๗๔) น้ำมาก เมื่อปีมะโรง (พ.ศ. ๒๓๗๕) น้ำ น้อยข้าวแพงถึงต้องซื้อข้าวต่างประเทศมา จำขาย คนที่ไม่มีเงินจะซื้อข้าวกิน ต้องมา

รับจ้างทำงานคิดเอาข้าวเป็นค่าจ้าง เจ้า ภาชีนายอาหารก็ไม่มีเงินจะส่งต้องเอาสินค้า ใช้ค่าเงินหลวง ที่สุดจนเงินผูกเขี่ยก็ไม่มีเงิน จะให้ ต้องเข้ารับทำงานในกรุงฯ จึงทรง พระราชดำริลงไปว่า เงินตราบัว เงินตรา ครุฑ เงินตราปราสาทได้ทำให้ออกไปก็มาก หวยไปเสียหมด ทรงสงสัยว่าคนจะเอาเงิน ไปซื้อฝิ่นมากเก็บไว้ขายในนี้ จึงโปรดฯให้จับ ฝิ่นเผาฝิ่นเสียเป็นอันมาก ตัวเงินก็ไม่มีขึ้น มา และเงินหิงพระศรีไชยบาน จึงกราบทูล ว่าเงินนั้นตกไปอยู่ที่ราษฎรเก็บฝังดินไว้ มากไม่เอาออกใช้ ถ้าอย่างนี้ที่เมืองจีนตั้ง หวยขึ้นจึงมีเงินมา จึงโปรดฯ ให้เงินหิงตั้ง หวยขึ้นเป็นอากรอีกอย่าง ๑”

อีกประการหนึ่ง สมัยกรุงธนบุรียังไม่ มี เหรียญ 25 สตางค์ เนื่องจากเหรียญ กษาปณ์เริ่มผลิตครั้งแรกในสมัยพระบาท สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หากพบ “มี พระเจ้าตากสิน” ในปี พ.ศ. 2500 มี เหรียญ 25 สตางค์ได้ ใครพบ “มี พระเจ้าตากสิน” ใน พ.ศ. นี้ คงเห็นท่าน พกสมาร์ทโฟน หรือไม้กอล์ฟคุยกันผ่านไลน์ โดยไม่ต้องเข้ามานเป็นแน่

สำหรับประเด็นสุดท้ายเรื่องทรงถูกสำเร็จ โทษหรือทรงลี้ภัยไปอยู่ที่นครศรีธรรมราช กันแน่ นั้น แม้ในพระรชพงศาวดารไทยทั้ง 4 ฉบับ บันทึกตรงกันว่าทรงถูกสำเร็จโทษ ที่หน้าป้อมวิไชยประสิทธิ์ ทั้งยังมีการ ตอกย้ำอีกครั้งด้วยการชูดพระศพขึ้นมา ฉาบปอกที่วัดบางยี่เรือใต้ในปี พ.ศ. 2327 เพื่อประกาศให้ประชาราษฎรและหัวเมือง ใหญ่รับรู้และยอมรับถึงการสิ้นสุดของ แผ่นดินเก่าและการเริ่มต้นแผ่นดินใหม่ แต่ ดูเหมือนว่าสังคมไทยในระยะต่อมากลับ ไม่มีใครเชื่อ การเผยแพร่เรื่องราวการ สำเร็จโทษพระเจ้าตากสิน “พระองค์ ปลอม” โดยพระเจ้าตากสินพระองค์จริง ทรงสามารถหลบหนีไปอยู่นครศรีธรรมราช ได้ ไม่ว่าจะด้วยเจตนาใด ดำเนินไปอย่าง ต่อเนื่องยาวนานทั้งในรูปทวารวดีธรรม และคำบอกเล่าของผู้ทรงศีลที่เชื่อกันว่ามี ญาณพิเศษ อย่างไรก็ตาม เรื่อง พระเจ้าตากสินพระองค์จริงทรงลี้ภัยไปอยู่ นครศรีธรรมราชกลับตรงกับเรื่องเล่าที่ ถ่ายทอดกันภายในสายสกุล ณ นคร รวมทั้ง ในสายสกุลอื่นที่สัมพันธ์กับสมเด็จพระ เจ้าตากสินมหาราช โดยมีหลักฐานทั้ง ทางประวัติศาสตร์และทางโบราณคดีที่สอด รับกันอย่างน่าสนใจยิ่ง

7. ประวัติศาสตร์บอกเล่า เรื่องราวพระเจ้าตากสิน

เช่นเดียวกับเรื่องเล่าภายในสกุลเก่าแก่บาง สกุล ที่มีเนื้อความสวนทางกับเรื่องราวที่ บันทึกอยู่ในหน้าประวัติศาสตร์ เช่น เรื่อง เล่าในสกุลอมตยกุล เกี่ยวกับพระปรีชา กลการ (สาออง อมตยกุล) ขุนนางหนุ่ม สยามสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ถูกลงโทษประหาร ชีวิต กับ นางแฟนนี่ นีอกซ์ บุตรสาวคนโต ของกงสุลใหญ่แห่งอังกฤษผู้เป็นภรรยาที่ หวยสาบสูญไปในหน้าประวัติศาสตร์ของ ไทยภายหลังการประหารชีวิตสามีของเธอ

หรือเรื่องเล่าในชุมชนชาวไทยเชื้อสายญวน ริมน้ำจันทบุรี เกี่ยวกับเรื่องราวที่คณะแม่ชี แห่งคณะรักกานเขนช่วยกันรักษาพยาบาล พระมารดาของสมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราชที่ป่วยหนักด้วยไข้ป่าจนหายเมื่อ คราวที่พระองค์ท่านทรงยกทัพมาตีจันทบุรี เรื่องราวของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่สวนทางกับเรื่องราวที่บันทึกไว้ใน พงศาวดารและในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ที่เป็นทางการทั้งหลายก็เช่นกัน ยังคงเล่า

ขานต่อๆ กันมาจากรุ่นสู่รุ่นภายในสายสกุล ณ นคร รวมทั้งในสายสกุลอื่นๆ ที่สัมพันธ์ กับพระองค์ท่าน เป็นประวัติศาสตร์บอก เล่า ที่เล่าต่อกันมาจากผู้อยู่ในเหตุการณ์ ถ่ายทอดลงสู่รุ่นลูกหลานเหลนโหลนที่ยังมี ตัวตน เรื่องราวในประวัติศาสตร์บอกเล่า เหล่านี้ทำให้ความสนใจไม่น้อยไปกว่าเรื่อง ราวในหน้าประวัติศาสตร์ที่เป็นทางการ ซึ่ง บางครั้งเราก็ไม่ทราบเหมือนกันว่าใครคือผู้ เขียน

ตามตะวัน. (2559). สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในมุมที่คุณอาจไม่เคยรู้. *TIRATHAI Journal*, 5(15), 56-93.

ALONG THE TRANSFORMER SITE

จากซ้ายสุด ทานกลาง ณ นคร ธิดาเจ้าพระยาบดินทรเดชา (น้อยกลาง) ถัดมา พลเอก เจ้าพระยาบดินทรเดชา (เย็บ ณ นคร - หลานทานกลาง) ถัดมา คุณหม่อม ณ นคร (หลาน พลเอก เจ้าพระยาบดินทรเดชา) และขวาสุด คุณสมใจ ณ นคร (ภรรยาคุณประทีป ณ นคร น้องชายคุณหม่อม ณ นคร)

ประวัติศาสตร์บอกเล่าเรื่องราวพระเจ้าตากสิน มีปรากฏอยู่ในหนังสือ "ที่ระลึกพิธีประดิษฐานและสมโภช พระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ณ ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กองทัพอากาศที่ 4 ค่ายวชิราวุธ จังหวัดนครศรีธรรมราช" ผ่านบันทึกฉบับหนึ่งของคุณสมใจ ณ นคร ประธานมูลนิธิสกุล ณ นคร และสายสัมพันธ์ ที่เขียนถึงคุณอาณัติ บำรุงวงศ์ ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 14 นครศรีธรรมราช ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2555 ความในบันทึกเล่าถึงเรื่องราวที่คุณพร้อม ณ นคร หลานสาวของ พลเอก เจ้าพระยาบดินทรเดชา (น้อยกลาง) (เย็บ ณ นคร) เสนาบดีกระทรวงกลาโหมในรัชกาลที่ 6 ถึงต้นรัชกาลที่ 7 เล่าให้ลูกหลาน ณ นคร ซึ่งมีคุณสมใจนั่งฟังอยู่ด้วย โดยคุณพร้อมเล่าว่า ทานกลาง ณ นคร ธิดาเจ้าพระยาบดินทรเดชา (น้อยกลาง) ได้เล่าให้ พลเอก เจ้าพระยาบดินทรเดชา (น้อยกลาง) ผู้เป็นหลานฟังถึงเรื่องราวของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งคุณพร้อมนั่งฟังอยู่ด้วย โดยทานกลางเล่าว่า

"สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เสด็จหนีไปประทับอยู่ที่เขารูปหงษ์ เมืองนครสมัยนั้น รอบเขารูปหงษ์ และอำเภอพรหมคีรี นครศรีธรรมราช เป็นป่ารกทึบ การเดินทางลำบากมาก ต้องอาศัยช้าง และมีช้าง 2 เชือก เดินทางจากไถ่กับเขารูปหงษ์ สลับกันเดือนละครั้ง ช้างจากไถ่จะขนเสบียง ข้าวสารและอาหารไปเขารูปหงษ์ ช้างจากเขารูปหงษ์จะนำของไปกลับเข้าตัวเมืองนคร และบริเวณรอบเขารูปหงษ์มี 1-3 กิโลเมตร จะมีตราเจ้าพระยาบดินทรเดชา ปักบ้านรายเรียงเป็นระยะๆ ล้อมรอบเขารูปหงษ์เพื่ออารักขาสมาเด็จพระเจ้าตากสิน

"ปัจจุบันนี้ ยังมีลูกหลาน ณ นคร ชื่อสายเจ้าพระยาบดินทรเดชา อาศัยอยู่ที่อำเภอพรหมคีรี ใกล้เขารูปหงษ์หลายครอบครัว

"เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินเสด็จสวรรคต ไม่สามารถปลงพระศพได้ ต้องบรรจุพระศพไว้ในโลงตีบุกซ้อนไว้ที่วัดอินทรีคีรี ซึ่งอยู่ในป่าทึบ อำเภอพรหมคีรี

"มีบทเพลงซึ่งคนแก่แก่แถวเขารูปหงษ์ใช้ร้องเพลงกล่อมเด็ก

“อาเหอ
ว่าแป๊ะทวดยาวเราสิ้นทุกข
เอาศพใส่โลงตีบุก
ไปค้ำงในดอนตง
ลูกเจ้าจอมหม่อมปลัด
ถือฉัตร ถือธง
เอาศพไปค้ำงในดอนตง
คอยปลงในแมงใหญ่เหอ”

คุณพร้อมยังได้เล่าเรื่องราวของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ท่ามกลางเล่าให้ฟังต่อไปด้วยว่า หลังสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเสด็จสวรรคตได้ประมาณ 1 ปี เจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (พัฒน์) ก็ถึงแก่สัญกรรม เจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (น้อย) ขึ้นเป็นเจ้าเมือง จึงจัดการปลงพระศพพร้อมกันโดยตั้งพระเมรุที่วิหารสูงสนามหน้าเมือง ใกล้ศาลหลักเมือง เป็นงานใหญ่โต เกณฑ์หัวเมืองน้อยใหญ่ 12 นักษัตริย์ ที่เมืองนครศรีธรรมราชปกครองอยู่เข้าร่วม ความทราบถึงพระกรรณสิ้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 2 เมื่อเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (น้อย) เข้าเฝ้า จึงรับสั่งถามว่า

เจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (น้อย)

“สั่งงานศพผู้ใดถึงได้ใหญ่โตขนาดนั้น เจ้าพระยามหานครน้อยได้กราบทูลว่า งานศพเจ้าพระยามหานครพัฒน์ ท่านบิดา ซึ่งพระองค์ท่านจะทรงเชื่อหรือไม่ ไม่สามารถทราบได้ แต่พระองค์ท่านมิได้รับสั่งต่อ”

การที่เจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (น้อย) กราบทูลว่า “งานศพเจ้าพระยามหานครพัฒน์ ท่านบิดา” นั้น แสดงถึงปฏิภาณไหวพริบของท่าน เนื่องจากเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (น้อย) คือพระราชโอรสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ติดพระครุฑเจ้าจอมมารดาปรางมาในครั้งที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระราชทานให้ไปเป็นชายาแก่เจ้าพัฒน์ หรือเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (พัฒน์) ขณะยังเป็นอุปราชพัฒน์ ซึ่งพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์ใหม่ที่กรุงเทพฯ ในเวลานั้นทรงทราบดี แต่เจ้าพัฒน์ในครั้งนั้น เมื่อรับตัวเจ้าจอมมารดาปรางไปแล้ว ก็มิได้ถือเอาเป็นชายา ด้วยเหตุผลที่เคารพในองค์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นอย่างมาก จึงได้ตั้งไว้ในฐานะเป็น “แม่

เมือง” ส่วนครุฑที่ติดเจ้าจอมมารดาปรางไปนั้น ต่อมาก็คลอดอกมาเป็นชาย มีนามว่า “เจ้าน้อย” ซึ่งก็คือ เจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (น้อย) ผู้เป็นเชื้อสายโดยตรงสายหนึ่งของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (พัฒน์) เป็นเสมือนบิดาบุญธรรมในเวลานั้น ด้วยเหตุนี้เมื่อจัดงานพระศพสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกับเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (พัฒน์) ร่วมกัน เจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (น้อย) จึงกราบทูลความจริงที่แฝงนัยอันลึกซึ้งไว้ว่า “งานศพเจ้าพระยามหานครพัฒน์ ท่านบิดา”

สำหรับบัวที่บรรจุพระบรมอัฐิของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่วัดประดู่พัฒนาราม ซึ่งเป็นวัดเล็กๆ อยู่ในป่านอกตัวเมืองนครฯ นั้น ในบันทึกเรื่องเล่าของท่านกลางที่คุณสนใจบันทึกไว้กล่าวว่า เจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (น้อยกลาง) บิดาท่านกลาง ซึ่งเป็นบุตรของเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (น้อย) ได้สั่งว่าสวดทุกชิ้นส่วนจากเมืองจันทบูรประกอบเป็นแกงจืดครอบบัวเจดีย์ไว้ โดยบัวบนบรรจุพระบรมอัฐิของสมเด็จพระเจ้า

ตากสินมหาราช มีรูปปั้นเทวดารักษา 4 ทิศ ถัดลงมาเป็นรูปครุฑพ่าห์ 4 ทิศ อันเป็นเครื่องหมายของพระมหากษัตริย์ ส่วนบัวล่างบรรจุอัฐิเจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (น้อย) บานประดู่แกงแกละสัญลักษณ์มงคลของจักรพรรดิจีน เช่น นกกระเรียน ขาวหมวกแดง ไก่ฟ้าสีทองคำ ดอกโบตั๋น ลูกท้อ เหนือบานประดู่แกง แกละสลักเป็นรูปมังกร 2 พอลูก ด้านหน้าแกงจืดเป็นทางเข้ามีบันไดมีแท่นไหว้ 3 จุด เป็นระเบียบแบบเข้าเฝ้ากษัตริย์

ส่วนเจดีย์ที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ที่คนทั่วไปเข้าใจว่าเป็นที่บรรจุพระบรมอัฐิของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชนั้น ท่านกลางเล่าว่า แท้จริงแล้วเป็นอัฐิของนายทหารที่ยอมตายแทนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แต่เมื่อสิ้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 1 พระราชทานมาให้โดยระบุว่าเป็นพระบรมอัฐิของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เจ้าพระยามหานครศรีธรรมราช (พัฒน์) ก็จำเป็นต้องรับ และเพื่อมิให้เป็นที่พระระแวง จึงได้สั่งแผ่นศิลาจากเมืองจีนประกอบเป็นเจดีย์ บรรจุอัฐินั้นไว้ที่วัดพระมหาธาตุ ซึ่งเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของเมืองนครฯ พร้อมกับปลุกต้นหว้าไว้ 6 ต้น ขานนครฯ เรียกเจดีย์นี้ว่า “เจดีย์หว้าหก” ซึ่งเป็นปริศนาว่า อัฐิที่บรรจุอยู่ในเจดีย์นี้ไม่ใช่พระบรมอัฐิจริง แต่เป็นเรื่องโกหก (“หว้าหก” หรือ “หว้า-หก” ในสำเนียงใต้ หมายความว่า เขาว่าโกหกนั่นเอง - ผู้เขียน)

นอกจากเรื่องเล่าในสายสกุล ณ นคร แล้ว ยังมีเรื่องเล่าในสายสกุลอื่นที่สัมพันธ์ด้วยการติดตามรับใช้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมาอีกมาก โดยเฉพาะสายสกุล มิ่งชลจิตร ที่เป็นทหารองครักษ์รักษาพระองค์ ซึ่งมีเรื่องเล่าภายในตระกูลว่าบรรพบุรุษของตระกูลนี้ลี้ภัยมากับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเมื่อสองร้อยกว่าปีที่แล้ว

ALONG THE TRANSFORMER SITE

แล้วไม่ยอมกลับ ตั้งรกรากอยู่ที่อำเภอพรหมคีรี โดยที่บ้านจะมีตึก หอก และอาวุธโบราณอันใหญ่ๆ เป็นจำนวนมากเช่นเดียวกับบ้านหลายหลังในละแวกนี้ ภาษาที่ใช้พูดกันที่อำเภอพรหมคีรี ก็จะมีความแตกต่างออกไปจากที่อื่นเนื่องจากคนพรหมบุรีหลายตระกูลรับใช้ใกล้ชิดและสืบทอดมาพร้อมกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จนมีคำกล่าวว่า "คนพรหมคีรีพูดซ้ำหหลวง" เช่น กิน พูดว่า "เหวย" (เสวย) นอน พูดว่า "ทม" (บรรทม) มุ่ง พูดว่า "กลด"

เนื่องจากตระกูล "ฝั่งชลจิตร" เป็นทหารเกี่ยวข้องกับกองทัพเรือที่คอยถวายการอารักขา เรือราวที่เสาะสืบกันมาในตระกูล จึงมีรายละเอียดของเหตุการณ์การสืบทอดของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชว่า มีการเตรียมการวางแผนเป็นอย่างดี มีกองกำลังคอยระวังหลัง มีทหารรักษาพระองค์แบบประชิดตัว มีกองเรือมาส่งที่เรือสำเภาจีนที่จะล่องลงมาอยู่ มีกองเรืออารักขา และมีทหารเดินเท้าตามมาสมทบ ระหว่างทางเสด็จหนีมายังเมืองนครศรีธรรมราช มีการติดตามต่อสู้อ แต่เนื่องจากทหารที่มากับ

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีการเตรียมการตั้งรับ ประกอบกับนครศรีธรรมราชอยู่ในฐานะเมืองประเทศราชที่เป็นเมืองใหญ่ มีกองทัพเรือเข้มแข็ง มีหัวเมืองในสังกัดอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งทางกรุงเทพฯ ยังมีภารกิจในการกำจัดทายาทของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และตัดพ้นการศึกษา เขมรและพม่าที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ไม่สามารถติดตามได้โดยสะดวก

8. หลักฐานทางโบราณคดีที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์บอกเล่า

ประวัติศาสตร์บอกเล่าข้างต้น จะไม่มีความหมายและน้ำหนักความน่าเชื่อถืออะไรเลย หากไม่มีหลักฐานอื่น รวมทั้งหลักฐานทางโบราณคดีที่สอดคล้องกันมายืนยัน

ด้วยความอนุเคราะห์และสนับสนุนเป็นอย่างดีจากคุณอาณัติ บำรุงวงศ์ ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 14 นครศรีธรรมราช เราได้รับอนุญาตให้เข้าไปยังโบราณสถานแห่งชาติหลายแห่งที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชซึ่งปกติจะมิได้เปิดให้คนเข้าไปได้ตลอดเวลา โดยมีคุณวชิรพงศ์ ยศเมฆ ผู้ประสานงานและรวบรวมข้อมูลของเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช สกุณ ณ นคร กรุณาสละเวลามาให้ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานต่างๆ ที่เราเข้าไป รวมทั้งให้ข้อมูลหลักฐานทางโบราณคดีอื่นๆ อีกมากที่เกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตลอดระยะเวลา 2-3 วันที่เราลงพื้นที่ที่นครศรีธรรมราช และต่อไปนี่คือหลักฐานทางโบราณคดีที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์

คุณอาณัติ บำรุงวงศ์
ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 14 นครศรีธรรมราช

บอกเล่าดังกล่าวข้างต้น ซึ่งส่วนหนึ่งคุณวชิรพงศ์ได้เรียบเรียงไว้ในหนังสือ "ที่ระลึกพิธีประดิษฐานและสมโภช พระบรมรูป

คุณวชิรพงศ์ ยศเมฆ
ผู้ประสานงานและรวบรวมข้อมูลของเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช สกุณ ณ นคร

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ณ ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กองทัพภาคที่ 4 ค่ายวชิราวุธ จังหวัดนครศรีธรรมราช"

หอพระสูงหรือพระวิหารสูง

สถานที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพร้อมกับพระศพของเจ้าพระยามนตรีศรีธรมราช (พัฒน์) ในปี พ.ศ. 2358 (1 ปีหลังจากเจ้าพระยามนตรีศรีธรมราช - พัฒน์ ถึงแก่อสัญกรรม และ 2 ปีหลังจากที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเสด็จสวรรคต) สถานที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพนี้ เดิมเป็นเนินดินสูง ใกล้ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช เมื่อเสร็จพิธีปลงพระบรมศพ ได้สร้างพระพุทธรูปปางมารวิชัย และพระวิหารครอบสถานที่ปลงพระบรมศพขึ้น ซึ่งต่อมาเรียกกันว่า “หอพระสูงหรือพระวิหารสูง”

หอพระสูงเป็นอาคารทรงไทยรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตั้งบนเนินดินสูงกว่าพื้นปกติ 2.10 เมตร ตัวหอบมีขนาดกว้าง 5.90 เมตร ยาว 8.40 เมตร สูง 3.50 เมตร หลังคาเป็นเครื่องไม้มุงกระเบื้องดินเผา ตัวอาคารก่ออิฐถือปูน เป็นผนังทึบ 3 ด้าน หน้าหน้าไปทางทิศตะวันออก มีทางขึ้นลง 2 ฝั่ง ฝั่งละ 18 ขั้น และมีบันไดขึ้นหอพระสูงอีก 7 ขั้น รวมเป็น 25 ขั้น การสร้างเป็นชั้นๆ ขึ้นบนเนินสูงแบบนี้ เป็นเหมือนสถานที่ที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแบบโบราณ แสดงถึงการส่งดวงพระวิญญาณซึ่งเป็นโอรสสวรรค์กลับคืนสู่สรวงสวรรค์

จิตรกรรมฝาผนังทั้ง 4 ด้านในหอพระสูง เป็นศิลปะภาพวาดสีจีนเขียนเป็นรูปดอกไม้ร่วง กลีบดอกสีน้ำตาล ก้านดอกสีคราม ก้านเกสรเป็นลายไทย จำนวน 210 ดอก ศิลปะภาพวาดสีจีนในอาคารทรงไทย เหมือนจะบ่งบอกนัยที่เกี่ยวข้องทางเชื้อชาติ ลายดอกไม้ร่วงก็เหมือนจะบ่งบอกถึงสภาวะแห่งการปล่อยวางของบุคคลที่ผู้สร้างพระวิหารต้องการสื่อไปถึง

หอพระสูงหรือพระวิหารสูง

ภายในหอพระสูงหรือพระวิหารสูง

พระประธานในพระวิหาร เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ที่มีแกนทำด้วยดินเหนียว โบกปูนปั้น หน้าตักกว้าง 2.40 เมตร สูง 2.80 เมตร สันนิษฐานว่าสร้างราวพุทธศตวรรษที่ 23-24 หรือสมัยอยุธยาตอนปลายถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ฐานพระพุทธรูปทั้งด้านหน้าและด้านหลัง มีศิลปะลวดลายปูนปั้นกลีบบัวคว่ำและบัวหงายแบบกบบัวซ้อนกัน โดยด้านหลังจะสลับกับปูนปั้นลายลูกแก้ว ส่วนด้านหน้า จะมีศิลปะภาพวาดสีจีนเป็นลายเมฆและลายพระอาทิตย์ ตรงกลางเป็นอักษรจีนทำเป็นรูปพระอาทิตย์ อ่านว่า “ฝู” กับ “ฮก” ในภาษาแต้จิ๋ว หมายถึงผู้สูงศักดิ์ มากด้วยอำนาจบารมี และบุญวาสนาบารมี แม้สว่างไสวไปทุกทิศทางตั้งแสงพระอาทิตย์ นอกจากนี้ยังมีรูปดอกไม้ต้น, รูปนกไก่อีฟ้า และรูปกระรอกขาว อันเป็นสัญลักษณ์ของจีนที่หมายถึงจักรพรรดิ หรือฮ่องเต้ หรือกษัตริย์ผู้เป็นโอรสสวรรค์ ศิลปะภาพวาดและปูนปั้นนี้มีอายุในราวสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่มีอิทธิพลศิลปะจีนเข้ามาปะปนผสมกับลวดลายศิลปะไทย

หอพระสูงแห่งนี้ ได้รับการยืนยันแล้วว่าเป็นโบราณสถานที่สร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผู้สร้างตั้งใจทำขึ้นเพื่อถวายความเคารพสูงสุดแก่ผู้สูงศักดิ์ มากด้วยอำนาจบารมีเทียบเท่าพระมหากษัตริย์หรือฮ่องเต้ของจีน ผ่านสิ่งปลูกสร้างและประติมากรรมไทยผสมจีน อันมีสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงฐานะแห่งความเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวพันถึงความเป็นจีน หอพระสูงแห่งนี้จึงย่อมไม่ใช่วิหารธรรมดาที่สร้างเพื่อรำลึกถึงบุคคลอื่นที่ใช้พระมหากษัตริย์ สอดคล้องกับประวัติศาสตร์บอกเล่าในสายสกุล ณ นคร ที่ระบุว่าเป็นที่ปลงพระศพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ALONG THE TRANSFORMER SITE

เก๋งพระเจ้าตาก

เก๋งพระเจ้าตาก ตั้งอยู่ที่วัดประดู่พัฒนาราม ซึ่งเดิมเป็นวัดเล็กๆ อยู่ในป่านอกตัวเมืองนครฯ กล่าวกันว่า พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นศักดิ์พลเสพ กับ พระยานครศรีธรรมราช (น้อย) ผู้ซึ่งขึ้นครองเมืองได้ 4 ปี ได้นำพระบรมอัฐิของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมาบรรจุในบัวเจดีย์ พระยานครศรีธรรมราช (น้อย) ได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น เจ้าพระยา ในสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 และเมื่ออัฐิกรมระหว่างยกทัพไปปราบกบฏเมืองไทรบุรี พระยานครศรีธรรมราช (น้อยกลาง) ผู้เป็นบุตรคนกลางขึ้นครองเมือง ได้นำอัฐิบิดามารดาบรรจุไว้ที่เดียวกับพระอัยกา และได้สั่งให้แกะสลักไม้สัญลักษณ์กษัตริย์ตามธรรมเนียมแบบจีนจากเมืองจีนมาครอบบัวเจดีย์ ซึ่งต่อมาชาวเมืองนครศรีธรรมราช เรียก เก๋งพระเจ้าตาก หรือตึกเจ้าตาก

เก๋งจีนพระเจ้าตากเป็นอาคารทรงไทยสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันหน้าไปทางทิศใต้ ตัวเก๋งมีขนาดกว้าง 6.40 เมตร ยาว 10.30 เมตร มั่นก้ออัฐิอัฐิบนทิว 3 ด้าน ด้านหน้าเป็นเครื่องไม้ แกะสลักเป็นลวดลายมังกรพ้อลูก 1 คู่ และลวดลายมงคลต่างๆ สำหรับพระมหากษัตริย์ตามความเชื่อของจีน เช่น นกกระเรียนขาว หมวกแดงคาบสาร, นกกระเรียนขาวหมวกแดงในสระบัว, ไก่ฟ้าสีทองคำ, ดอกโบตั๋น, ดอกพุดตาน, ดอกบัวตูมบัวบาน, ลูกห้อ, ลายเหรียญจีนที่ประตู, ลายก้อนเมฆ ช่องระบายอากาศทั้ง 2 ช่อง เป็นอิฐดินเผาจากเมืองจีน เครื่องบนเป็นเครื่องไม้ หลังคาทรงจั่วมุงด้วยกระเบื้องดินเผา บนสันหลังคาเป็นปูนปั้นคำว่า "เล้ง" ในภาษาแต้จิ๋ว หรือ "หลง" ในภาษาจีนกลาง ซึ่งแปลว่า "มังกร" อันเป็นสัญลักษณ์ของฮ่องเต้ ด้านหน้าเก๋งจีนเป็นทางเข้ามีบันไดทางขึ้น 5 ชั้น มีแท่นไหว้ 3 จุด เป็นระยะ แบบเข้าเฝ้าฮ่องเต้ที่ห้องพระโรง

ภายในเก๋งจีนซึ่งตามประวัติศาสตร์บอกเล่ากันว่าประดิษฐานบัวบรรจุพระบรมอัฐิของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไว้ด้านบนและบัวบรรจุอัฐิของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) ไว้ด้านล่างนั้น ลักษณะของบัวเป็นเจดีย์ไม้ย่อมุม 12 ขนาดฐานกว้าง 1.70 เมตร สูง 3.10 เมตร ยอดทำเป็นดอกบัวตูมฐานชั้นล่างสุดเป็นฐานสิงห์ มีฐานบัวซ้อนขึ้นไปอีก 2 ชั้น ตกแต่งด้วยลายปูนปั้น ลาย

นกไทย ลายกระจิงตาอ้อย ลงรักปิดทองและปิดกระຈกสีสวยงาม มีรูปปั้นเทพพนมทั้ง 4 ทิศ รูปครุฑพ่าห์อีก 4 ทิศ อันเป็นเครื่องหมายของพระมหากษัตริย์ ต่างจากเก๋งจีนเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (หนู) ที่วัดแจ้ง ซึ่งเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (พัฒน์) เป็นผู้สร้าง ทำเป็นบัวบรรจุอัฐิเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (หนู) กับ หม่อมทองเหี้ยว เป็น 2 บัว ไม่มีครุฑพ่าห์ เหนือบานประตูเก๋งจีนก็ไม่มีรูปมังกร แม้ในอดีตสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจะทรงแต่งตั้งให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (หนู) เป็นเจ้าประเทศราช ดำรงพระยศเป็นพระเจ้าขัติยราชนิคม

นักโบราณคดีลงความเห็น ว่า เก๋งพระเจ้าตากน่าจะสร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 23-24 หรือสมัยอยุธยาตอนปลายถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น หลักฐานทางประวัติศาสตร์และทางโบราณคดีเกี่ยวกับเก๋งพระเจ้าตากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้สอดคล้องกับบันทึกของคุณสมใจ ณ นคร ประธานมูลนิธิ สกุณ ณ นคร และสายสัมพันธ์ ที่เขียนถึงคุณอนันต์ บำรุงวงศ์ ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 14 นครศรีธรรมราช ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2555 ซึ่งระบุว่า "ลูกหลานสกุณ ณ นคร ที่สืบเชื้อสายมาจากเจ้าพระยานครพัฒน์ เจ้าพระยานครน้อย และชาวเมืองนครศรีธรรมราช ต่างเชื่อมั่นว่า เก๋งพระเจ้าตาก วัดประดู่พัฒนาราม เป็นที่บรรจุพระบรมอัฐิสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระอัฐิเจ้าพระยานครน้อย พระโอรสสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในเจ้าจอมมารดาปราง" และ "ใน พ.ศ. 2502 ถือเป็นปีมหามงคลสำหรับพสกนิกรชาวนครศรีธรรมราช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ทรงเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพสกนิกรที่เมืองนครศรีธรรมราช และในครั้งนั้นพระองค์เสด็จมาที่เก๋งพระเจ้าตาก วัดประดู่ เป็นการส่วนพระองค์ และทรงปลูกต้นประดู่ไว้ 1 ต้น หน้าเก๋งพระเจ้าตาก"

ตามตะวัน. (2559). สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในมุมที่คุณอาจไม่เคยรู้. *TIRATHAI Journal*, 5(15), 56-93.

ALONG THE TRANSFORMER SITE

เจดีย์หว่าก

เจดีย์หว่าก ประดิษฐานอยู่ภายในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เมืองนครศรีธรรมราช เป็นเจดีย์หกเหลี่ยมถอดประกอบได้ ทำจากศิลาที่สั่งมาจากเมืองจีน ฐานแกะสลักเป็นลายขาสিংห์และลายใบไม้ ไม่มีสัญลักษณ์ใดบ่งบอกว่าเป็นบัวเจดีย์ที่บรรจุพระบรมอัฐิของพระมหากษัตริย์แต่อย่างใด จึงน่าเชื่อว่าเป็นเจดีย์ที่บรรจุอัฐิของนายทหารที่สละชีพแทนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตามประวัติศาสตร์บอกเล่าที่เล่าขานกันมาในสายสกุล ณ นคร

ตำหนักเจ้าจอมมารดาปราง

ตำหนักเจ้าจอมมารดาปราง ในสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (พัฒน์) สร้างขึ้น ให้เป็นวังถวายแด่เจ้าจอมมารดาปราง ที่ยกขึ้นไว้เป็น "แม่เมือง" ปัจจุบันยังปรากฏหลักฐานอยู่บริเวณวัดวังตะวันออกและวัดวังตะวันตก ลายไม้แกะสลักที่ตำหนักเป็นลัทธิวง กเทพทวารบาลแบบจีน แสดงถึงฐานะของความเป็นวัง มีใช้บ้านเรือนของคนธรรมดา ลวดลายดอกไม้ร่วง ก็พ้องกับรูปดอกไม้ร่วงในหอพระสูง ซึ่งเชื่อมโยงกับสถานที่ปลงพระบรมศพสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ลายดอกไม้ต้น และ ไก่ฟ้า ก็มีความคล้ายคลึงกับที่แก่งพระเจ้ตาก วัดประดู่พัฒนาราม เป็นอย่างยิ่ง

เจดีย์หว่าก และ ลายบนฐานเจดีย์หว่าก

ตำหนักเจ้าจอมมารดาปราง

ALONG THE TRANSFORMER SITE

ลานหน้าถ้ำที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชบนเขาขุนพนม ถ้ำที่เชื่อกันว่าเป็นห้องพระบรรทมจะอยู่ด้านหลังรูปปั้นตุ๊กตยักษ์ 2 ตัว ที่อยู่ทางขวาของภาพ

เขาขุนพนม

ประวัติศาสตร์บอกเล่าในสายสกุล ณ นคร และสายสกุลอื่นที่บรรพบุรุษเคยรับใช้ใกล้ชิดสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชล้วนยืนยันว่า ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์เข้ายึดพระราชวังกรุงธนบุรีของพระยาสุรศักดิ์ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงเสด็จลี้ภัยทางเรือและทรงมาพักนักบ่าเพ็ญธรรมอยู่ที่เขาขุนพนม อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช จนเสด็จสวรรคต

เขาขุนพนมเป็นภูเขาหินปูนลูกโดดเดี่ยว มีต้นไม้ปกคลุมหนาแน่น มีถ้ำหินปูนที่มีหินงอกหินย้อยหลายถ้ำ สถานที่ทรงประทับและทรงถือศีลอยู่บนยอดเขา จะมีเฉพาะพระบรมวงศานุวงศ์และทหารราชองครักษ์เท่านั้นที่ได้รับพระบรมราชานุญาตให้ขึ้นไปได้ ลักษณะโดยรอบก่อกำแพงแบบกำแพงวัดหรือกำแพงวังเพื่อกันอาณาเขต และสถานที่ถือศีลกับสถานที่ประทับอย่างชัดเจน ซึ่งยัง

ปรากฏหลักฐานให้เห็นจนทุกวันนี้ บนกำแพงเคยมีขามสังคโลกแบบจีนติดฝังไว้ ปัจจุบันถูกขโมยไปมีการเอาขามตราไก่มาฝังติดไว้แทน

ทางขึ้นเขาสู่สถานที่ประทับปัจจุบันทำเป็นบันไดสูง 245 ขั้น ตามรายทางก่อนถึงยอดเขา จะมีสิ่งปลูกสร้างและรูปปั้นของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพื่อให้นักท่องเที่ยวกราบไหว้และทำบุญ โดยมีคำบรรยายว่า สถานที่ตรงนี้พระองค์ท่านเคยเสด็จพระราชดำเนินมาประทับพักผ่อนพระอิริยาบถบ้าง หรือไม่เคยเป็นพระตำหนักขณะทรงผนวชบ้าง ซึ่งยังไม่มีการรับรองอย่างเป็นทางการว่าจริงหรือไม่ เมื่อขึ้นไปครบ 245 ขั้นจนถึงลานหน้าถ้ำซึ่งเป็นสถานที่ประทับแล้ว ด้านขวามือจะมีทางแยกลงไปอีก 55 ขั้น สู่เบื้องล่างเป็นถ้ำขนาดใหญ่ คือ ถ้ำตากฟ้า ลักษณะ

ตามตะวัน. (2559). สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในมุมมองที่คุณอาจไม่เคยรู้. *TIRATHAI Journal*, 5(15), 56-93.

ALONG THE TRANSFORMER SITE

ถ้ำตากฟ้า

บริเวณลานหน้าถ้ำที่ประทับที่พระพุทธบาทเคยประดิษฐานอยู่

ห้องนี้กล่าวกันว่าน่าจะเป็นห้องเสวยพระกระยาหาร หรือ ห้องที่ทรงใช้สำหรับนันทนา

ตามตะวัน. (2559). สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในมุมที่คุณอาจไม่เคยรู้. *TIRATHAI Journal*, 5(15), 56-93.

ALONG THE TRANSFORMER SITE

พระพุทธรูปปางไสยาสน์ที่แกะสลักบนผนังถ้ำของห้องพระธรรม

ภายในถ้ำเป็นที่โล่งกว้างผู้คนได้เป็นพัน มีปล่องแสงขนาดใหญ่ด้านบน ทำให้ภายในถ้ำสว่างและอากาศถ่ายเทได้ดี ปัจจุบันทางวัดเขาขุนพนม ได้ถมพื้นถ้ำให้สูงขึ้น และนำพระพุทธรูปองค์ใหญ่มาประดิษฐานไว้ภายในถ้ำ

ด้านล่างเขาขุนพนม จะมีโบสถ์มหาอุดม บ่อสร้างน้ำของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เต่าเผาเครื่องปั้นดินเผา และสระน้ำสำหรับข้าราชการบริพาร

การที่เลือกเขาขุนพนมเป็นที่ประทับบำเพ็ญธรรมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพราะเขาขุนพนมเป็นชัยภูมิที่เหมาะสม นอกจากเป็นป่ารกทึบ เงียบสงบและอยู่ห่างไกลชุมชน เหมาะสำหรับการบำเพ็ญธรรมแล้ว ยังเป็นที่ที่ไม่มีใครสามารถเข้า

ถ้ำที่กล่าวกันว่าน่าจะเป็นห้องพระธรรม

ตามตะวัน. (2559). สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในมุมที่คุณอาจไม่เคยรู้. *TIRATHAI Journal*, 5(15), 56-93.

ALONG THE TRANSFORMER SITE

โบสถ์มหาอุปั

บ่อรับน้ำของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

เตาเผาเครื่องปั้นดินเผา

สระน้ำสำหรับชำระบริวาร

ถึงตัวสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้โดยง่าย ประกอบกับทำเลที่ตั้งของเขาขุนพนมมีเส้นทางหลบหนีหรือติดต่อทางน้ำได้สะดวก เนื่องจากสมัยนั้นปากน้ำปากพูนเป็นท่าเรือขนาดใหญ่สามารถออกทะเลได้ทั้งมีคลองเล็กคลองน้อยที่แตกสาขาออกมาในบริเวณเขาขุนพนมเองก็มีคลองที่สามารถเชื่อมถึงกันได้กับคลองที่แตกสาขาจากปากน้ำปากพูน หากเกิดอะไรขึ้นก็สามารถอาศัยลำน้ำเคลื่อนไหวได้สะดวกไม่แพ้การเดินทางตามบันทึกของคุณสมใจ ณ นคร บอกว่า “รอบเขาขุนพนมและอำเภอพรหมคีรี นครศรีธรรมราช เป็นป่ารกที่เป็นการเดินทางลำบากมาก ต้องอาศัยช้าง จะมีช้าง 2 เชือก เดินทางจากในวังกับเขาขุนพนม สลับกันเดือนละครั้ง ช้างจากในวังจะขนเสบียงข้าวสารและอาหารไปเขาขุนพนม ช้างจากเขาขุนพนมจะนำของป่ากลับเข้าตัวเมืองนคร และบริเวณรอบเขาขุนพนม รัศมี 1-3 กิโลเมตร จะมีบุตรเจ้าพระยานครพัฒน์ ปลูกบ้านรายเรียงเป็นระยะๆ ล้อมรอบเขาขุนพนมเพื่ออารักขาสมาเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ปัจจุบันนี้ ยังมีลูกหลาน ณ นคร เชื้อสายเจ้าพระยานครพัฒน์อาศัย

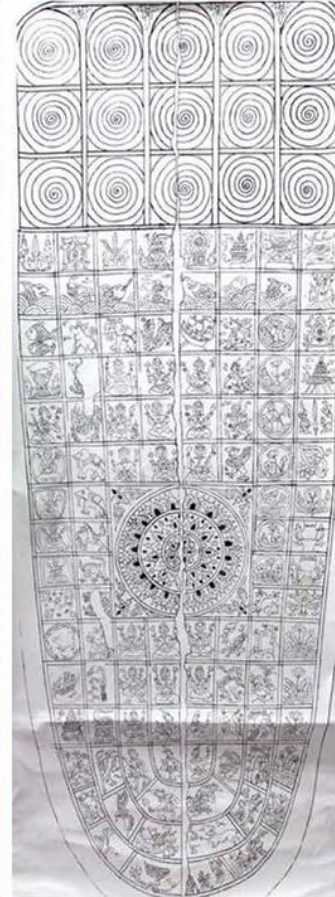

ALONG THE TRANSFORMER SITE

อยู่อำเภอพรหมคีรี ใกล้เขาขุนพนมหลายครอบครัว”

นอกจากหลักฐานทางโบราณสถานเขาขุนพนมที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์บอกเล่าเรื่องราวพระเจ้าตากสินแล้ว โบราณวัตถุรอบๆ เขาขุนพนม ไม่ว่าจะเป็นอาวุธแบบโบราณ หรือ เครื่องปั้นดินเผาที่ขุดค้นพบในภายหลัง ล้วนยืนยันถึงความมีอยู่จริงของขบวนการที่พิทักษ์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ยังมีที่มั่นที่นั่น แต่ที่สำคัญกว่านั้น ณ เขาขุนพนมแห่งนี้ ยังมีโบราณวัตถุสำคัญและล้ำค่าอีกชิ้นหนึ่งที่เพิ่งค้นพบและเปิดเผยสู่สาธารณะในฐานะกุญแจดอกสำคัญที่ไขปริศนาเหตุการณ์ในคืนวันที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงเสด็จลี้ภัยออกจากกรุงธนบุรีมายังนครศรีธรรมราช รวมทั้งการใช้ชีวิตของพระองค์ท่านที่เขาขุนพนม โบราณวัตถุชิ้นนั้นคือ “พระพุทธรบาทเขาขุนพนม”

9. รอยพระพุทธรบาทเขาขุนพนมบอกอะไรเรา?

ในหนังสือ “ที่ระลึกพิธีประดิษฐานและสมโภช พระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ณ ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กองทัพบกที่ 4 ค่ายวชิราวุธ จังหวัดนครศรีธรรมราช” บรรยายว่า ภายหลังจากที่ปลงพระบรมศพสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และ พระศพเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (พัฒน์) ในปี พ.ศ. 2358 พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นศักดิ์พลเสพซึ่งทรงกำกับราชการกลาโหมในเวลานั้น พระองค์ทรงเป็นพระราชโอรสในสิ้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 1 กับเจ้าจอมมารดาบุญใหญ่ พระ

ธิดาของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (พัฒน์) และได้รับพระบรมราชานุญาตเป็นผู้แทนพระองค์สิ้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 2 ลงมาปลงพระศพเจ้าคุณตา เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (พัฒน์) พระองค์ทรงร่วมกับเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) สร้างบัวเจดีย์บรรจุพระบรมอัฐิสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ใกล้กับบัวเจดีย์สมเด็จพระอริยวงษาญาณ สมเด็จพระสังฆราช (สี) ณ วัดประดู่พัฒนาราม และทรงจัดสร้างพระพุทธรบาททำด้วยไม้เทพทวาร 2 แผ่นมาประกบกัน ภายในแกะสลักเป็นภาพนูน

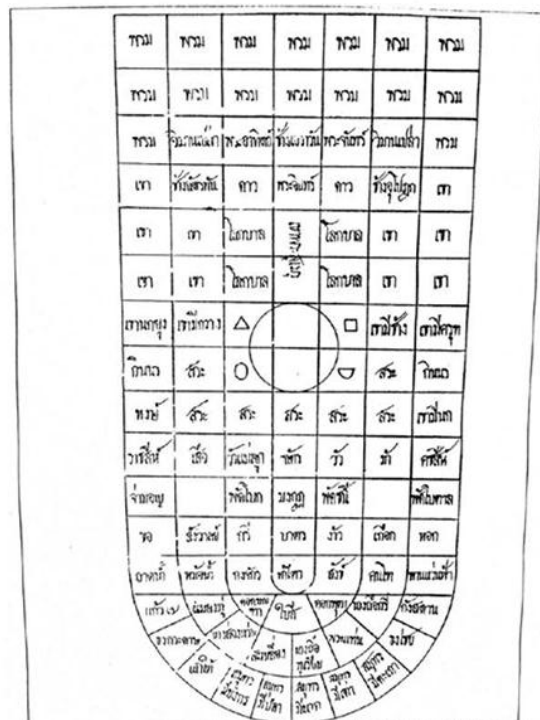
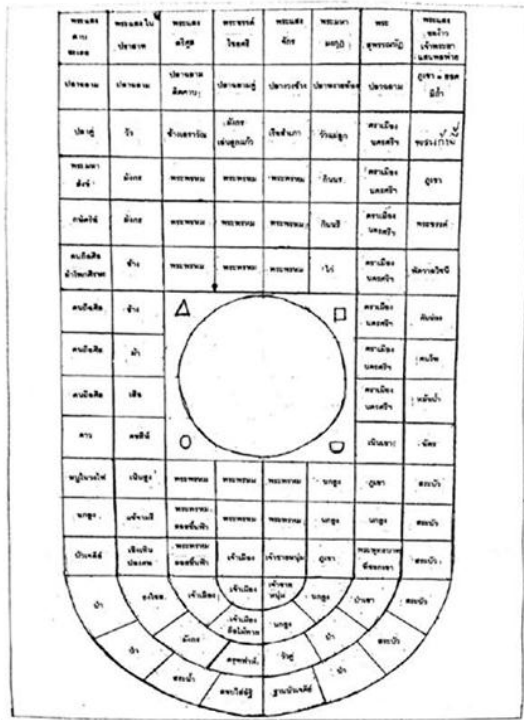

บัวเจดีย์สมเด็จพระอริยวงษาญาณ สมเด็จพระสังฆราช (สี)

ตามตะวัน. (2559). สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในมุมที่คุณอาจไม่เคยรู้. *TIRATHAI Journal*, 5(15), 56-93.

ALONG THE TRANSFORMER SITE

ภาพเปรียบเทียบรูปภาพในรอยพระพุทธรูปบาทที่เขานพนมกับรอยพระพุทธรูปบาททั่วไป

เด่นมีร่องลึกและใช้เงินยวง คือโลหะผสมระหว่างตะกั่วกับดีบุกหลอมในแม่พิมพ์ แล้วนำมาติดบนภาพแกะสลักในลักษณะแบบการดุนโลหะอันเป็นศิลปะสกุลช่างจีน ทำให้ภาพแกะสลักคงทนถาวรยิ่งขึ้น จากนั้นก็นำไปประดิษฐานไว้ที่เขานพนมบริเวณชอกถ้ำที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงถือศีล

รูปภาพในพระพุทธรูปบาทเขานพนมมีครบ 108 ช่องตามหลักพระเวทย์บัญญัติใน

พระพุทธรูปศาสนา แต่ต่างจากพระพุทธรูปบาททั่วไปตรงที่มีใช้สัญลักษณ์มงคล 108 ซึ่งเป็นคติการสร้างรอยพระพุทธรูปบาทแบบโบราณอันแสดงถึงพระพุทธรูปประวัติในพระพุทธรูปศาสนา หากแต่เป็นภาพที่บันทึกเพื่อซ่อนความหมายเรื่องราวเหตุการณ์ปลายรัชสมัยที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงประสบจนต้องเสด็จลี้ภัยมายังนครศรีธรรมราช บำเพ็ญธรรม และเสด็จสวรรคตที่เขานพนม

พระพุทธรูปบาทเขานพนมประดิษฐานอยู่บริเวณชอกถ้ำที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงเคยประทับโดยไม่มีใครสนใจมาเป็นเวลายาวนาน กระทั่งเมื่ออาจารย์ชวลิต อังวิทย์ธรรม นักประวัติศาสตร์พื้นบ้านแห่งเมืองนครศรีธรรมราชได้ไปพบและลอกลายจากรูปรอยที่แกะสลักไว้ในพระพุทธรูปบาทดังกล่าวมาศึกษา แต่ก็ไม่สามารถอ่านทำความเข้าใจความหมายในรอยพระพุทธรูปบาทดังกล่าวได้เท่าใดนัก เมื่ออาจารย์ชวลิตถึงแก่กรรม คุณพิมพ์ลลิตีรี

ALONG THE TRANSFORMER SITE

อภัยวิทยากร ภรรยาได้เก็บม้วนกระดาษที่ลอกลายรอยพระพุทธรูปมาให้นั้นไว้ จนเมื่อมาพบคุณวชิรพงศ์ ยศเมฆ คุณพิมพ์ศิริจึงมอบกระดาษม้วนนั้นให้ ซึ่งเมื่อคุณวชิรพงศ์เปิดออกดู ก็สามารถอ่านและตีความปริศนาที่ซ่อนไว้ภายใต้รูปภาพนั้นได้อย่างน่าอัศจรรย์ยิ่ง

ในวันที่เราลงพื้นที่ที่นครศรีธรรมราช คุณวชิรพงศ์ ยศเมฆ ได้กรุณาอ่านและตีความถึงเรื่องราวที่ซ่อนอยู่ภายใต้รูปภาพในรอยพระพุทธรูปเขาขุนพนมตั้งแต่ช่องแรกไปจนช่องสุดท้าย รวม 108 ช่อง ซึ่ง ณ ที่นี้เราขอนำมาถ่ายทอดเฉพาะเนื้อหาที่สำคัญบางส่วนที่ยืนยันถึงการเสด็จลี้ภัยมาที่นครศรีธรรมราชของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

พระพุทธรูปเขาขุนพนมทำด้วยไม้เทพทวาร 2 แผ่น มาประกอบกัน บ่งบอกให้เห็นว่าเป็นการทำที่อิงคติแบบจีนซึ่งมักใช้หยก 2 ชิ้นประกอบกัน แบ่งให้พี่น้องไปคนละซีก

เพื่อให้พี่น้องรักใคร่สามัคคีกัน พลัดพรากจากกันไปไหน ก็จะได้ติดตามหาและกลับมารวมตัวกัน ไม้เทพทวาร 2 แผ่นนี้ก็เช่นกัน แผ่นหนึ่งแผ่นใดหายไป ทุกอย่างก็จะต่อไม่ติด ความสูงของแผ่นไม้เท่ากับความ

สูงของคน ลวดลายแกะสลักเป็นแบบช่างจีน มีพิมพ์ที่แตกต่างกันเป็น 3 พิมพ์ จึงสันนิษฐานว่าน่าจะมีช่างจีน 3 คนช่วยกันแกะสลัก โดยมีการใช้เงินยวงบุลงไปในลายแกะสลักอีกที

การอ่าน อ่านจากซ้ายไปขวาตามหนังสือไทย

แถวที่ 1 ช่องแรกเป็นรูปดาบ ช่องที่ 2 คือดาบอยู่ในปราสาทราชวัง ดาบเข้าไปในวังหมายถึงมีการยึดอำนาจเกิดขึ้นโดยใช้กำลังทหาร เพราะประชาชนจะไม่มีสิทธิ์ถือดาบเข้าวัง ช่องที่ 3 คือ พระแสงตรีศูล ช่องที่ 4 คือ พระแสงขรรค์ชัยศรีตั้งบนพาน ช่อง

ที่ 5 คือ พระแสงจักร ซึ่งพระแสงตรีศูลกับพระแสงจักร คือตราประจำราชวงศ์ใหม่ พระแสงขรรค์ชัยศรีเป็นพระแสงศาสตราวุธประจำองค์พระมหากษัตริย์ และเป็นหนึ่งในห้าของเบญจราชาภูกอภินันท์ ช่องที่ 6 คือ พระมหามงกุฏ หรือพระมหาพิชัยมงกุฏ หนึ่งในเครื่องราชกกุธภัณฑ์เช่นกัน ช่องที่ 7 พระสุพรรณบัฏ คือ ตราตั้งที่เป็นแผ่นทองคำรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าจารึกพระนาม

พระมหากษัตริย์ ซึ่งพราหมณ์จะอ่านโองการบอกสวรรค์ถึงการเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ และช่องที่ 8 คือ พระแสงของ้าว ซึ่งเป็นอาวุธประจำพระองค์ของพระมหากษัตริย์สรุปความใน 8 ช่องแรกซึ่งอยู่บนแถวที่ 1 ของรอยพระพุทธรูปคือ มีการยึดอำนาจโดยกำลังทหาร มีการสถาปนาราชวงศ์ใหม่ และมีการเถลิงถวัลย์ราชสมบัติของพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่

ตามตะวัน. (2559). สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในมุมที่คุณอาจไม่เคยรู้. *TIRATHAI Journal*, 5(15), 56-93.

ALONG THE TRANSFORMER SITE

แถวที่ 2 ช่องที่ 9 เป็นรูปปลาฉลามที่มีอาการโกรธเกรี้ยว เนื่องจากเจอปลาฉลามอีกตัวหนึ่งในช่องที่ 10 แยกเขี้ยวใส่ โดยมีอักษรขอม ตัว ช ช้าง และ ป ปลา ซึ่งหมายถึงชนกับประจัญบานกำลังอยู่ การใช้รูปปลาฉลามและคลื่นบ่งบอกความหมายว่าเป็นการเดินทางทางน้ำ ช่องที่ 11 ปลาฉลามตัวแรกคิดดาบสู้ แต่ก็ถูกไล่ล่าด้วยกองหนุนของปลาฉลามตัวที่ 2 คือปลา

2 ตัวในช่องที่ 12 มีการยิงปืนใหญ่จากปลาฉลามตัวที่ 2 สก๊าดการหลบหนีของปลาฉลามตัวแรกโดยอธิบายผ่านด้วยรูปปลาฉลามมิงวงในช่องที่ 13 แต่ในที่สุดฝ่ายไล่ล่าพ่ายแพ้ เป็นปลาหงายท้องในช่องที่ 14 ปลาฉลามตัวแรกจึงว่ายน้ำต่อไปอย่างสบายใจในช่องที่ 15 โดยไม่มีอาการแยกเขี้ยวเกรี้ยวโกรธเหมือนช่องที่ 9 ที่ถูกไล่ล่า ช่อง 16 คือ ภูเขาสามยอด มีถ้ำตรงกลาง

หมายถึงพระยานคร เขาสามร้อยยอด ภาพในแถวที่ 2 ต้องการบอกว่าการเสด็จลี้ภัยออกจากพระราชวังกรุงธนบุรีของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในครั้งนั้น เสด็จมาทางเรือ มีการต่อสู้กับการติดตามไล่ล่า แต่ในที่สุดพระองค์ท่านก็ทรงสามารถรอดพ้นจากการไล่ล่ามาได้ และทรงมาแวะพักเพื่อสะสมเสบียงที่ถ้ำพระยานคร เขาสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

แถวที่ 3 ช่องที่ 17 กับ 18 คือ รูปปลาคู่กับ วัว หมายถึงเดือนมีนาคม ปีฉลู ช่องที่ 19, 20 และ 21 คือ รูปช้างสามเศียร มังกร และเรือสำเภา หมายถึงบุคคลที่เป็นพระมหากษัตริย์ ที่เคยประทับอยู่ที่วัดอรุณราชวราราม ซึ่งบนยอดพระปรางค์วัดอรุณราชวรารามจะมีช้างสามเศียรอยู่ บุคคล

ท่านนี้ได้เดินทางโดยเรือสำเภา ช่องที่ 22, 23 และ 24 คือรูปแม่วัวที่มีเครื่องทรงบรรดาศักดิ์กับลูกวัว รูปดอกบัวซึ่งเป็นตรา นครศรีธรรมราช และรูปพระเก้าอี้ ซึ่งหมายความว่าพระองค์ท่านทรงมาพบเจ้าจอมมารดาปรางกับเจ้าน้อยที่เมืองนครศรีธรรมราช รอยพระพุทธรูปในแถว

ที่ 3 นี้ ยืนยันว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเสด็จออกจากกรุงธนบุรีในเดือนมีนาคม ปีฉลู พ.ศ. 2324 ก่อนที่เจ้าพระยาจักรีจะยกทัพกลับมาและเข้ากรุงธนบุรีในวันเสาร์ เดือน 5 แรม 9 ค่ำ ซึ่งตรงกับวันที่ 6 เดือนเมษายน ปีชลา พ.ศ. 2325

แถวที่ 4 ช่องที่ 27 - 29 คือรูปพระพรหมถือดอกบัว ไม่ได้ถือเทพศาสตรา ดหาอาญาสิทธิ์ ฯลฯ เหมือนพระพรหมทั่วไป

ซึ่งหมายถึงพระองค์ท่านทรงมาถือศิวบาเพ็ญธรรมที่นครศรีธรรมราช ซึ่งมีตราเมืองนครศรีธรรมราชเป็นรูปดอกบัวอยู่ใน

ช่องที่ 31 และทรงมาพำนักอยู่ที่เขาขุนพนม ซึ่งก็คือรูปภูเขาในช่องที่ 32

ALONG THE TRANSFORMER SITE

สำหรับช่องที่ 33 หรือ ช่องแรกของแถว
ที่ 5 คือรูปกษัตริย์ฉลองพระองค์เต็มยศ
ทรงพระมาลา มีสร้อยสังวาลย์ ทับทรวง
ถือพระแสงขรรค์ชัยศรี กับ ดอกบัว มี
อักษรขอม 3 ตัว คือ ช ผ ส ซึ่ง ช คือ
ซูดฉลองพระองค์ ผ คือ เมหา ส คือ สิน
หมายถึงซูดฉลองพระองค์เพื่อเตรียมปลง
พระบรมศพ

ช่องแรกของแถวที่ 6-9 จะเป็นรูปคนถือศีล
ที่ภาพเล็กลงเรื่อยๆ และชราภาพลง ยืนยัน
ว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงถือศีล
บำเพ็ญธรรมอยู่ที่เขาขุนพนม มีได้ทรง
ผนวชแต่อย่างใด โดยมีเจ้าจอมปราง ที่
แทนด้วยรูปนกยูงมีเครื่องทรงคอยดูแล
ชีวิตประจำวัน ในรอยพระพุทธรูปยังมีรูป
ม้าเร็วสำหรับใช้สื่อสาร และรูปช้าง 2 เชือก
ที่ใช้เดินทางระหว่างเขาขุนพนมกับวังเจ้า
เมืองนครศรีธรรมราช รวมทั้งมีรูปเสื่อซึ่ง
หมายถึงทหารเสื่อของพระองค์ท่านที่
ติดตามมาอารักขา

แถวที่ 13 ช่องแรก คือ บัวเจดีย์ที่บรรจุ
พระบรมอัฐิ ช่องที่ 2 ของแถวนี้ คือ เซึ่ง
เห็นปลงพระบรมศพ ช่องต่อมาและช่องที่
อยู่เหนือขึ้นไป คือ รูปพระพรหมลอยขึ้น
ฟ้า ซึ่งหมายถึงการเสด็จสู่สรวงสวรรค์ของ
พระองค์ท่าน
ปัจจุบัน พระพุทธรูปเขาขุนพนมมิได้อยู่
ณ ที่ซึ่งเคยตั้งอยู่ เพราะพลาญที่มีข่าวว่า
เป็นรอยพระพุทธรูปเล่าเรื่องราวการเสด็จ
ลี้ภัยมาประทับที่นครศรีธรรมราชของ
สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทางวัดจึง
ได้ย้ายออกไปเก็บไว้ที่อื่น อย่างไรก็ตาม คุณ
วชิรพงศ์ ยศเมฆ ผู้ประสานงานและ
รวบรวมข้อมูลของเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช
สกุล ณ นคร ยังคงเก็บรักษาต้นฉบับ
ลอกลายของรอยพระพุทธรูปนี้ไว้ และ
กำลังเรียบเรียงการตีความที่สมบูรณ์เพื่อ
ประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์
ในส่วนนี้อย่างถูกต้องต่อไป

10. ทำไมพระเจ้าตากสินไม่คิดสู้?

ถ้าหากสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเสด็จ ลี้ภัยออกจากกรุงธนบุรีมาประทับที่ นครศรีธรรมราชจริง คำถามที่ตามมาคือ ทำไมพระองค์ท่านไม่ทรงคิดสู้?

จากการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ทั้ง ของไทยและต่างประเทศ อาจอนุมานได้ว่า การที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรง ตัดสินพระทัยเสด็จลี้ภัยออกจากกรุงธนบุรี ไม่ทรงคิดต่อสู้ น่าจะมาจากเหตุผลสำคัญ 3 ประการคือ

ประการแรก ดุลกำลังทางทหารเป็นรอง

ในประวัติศาสตร์การยึดอำนาจจากพระ มหากษัตริย์มีรูปแบบหลัก 3 รูปแบบ คือ หนึ่ง สลับเปลี่ยนกองกำลังทหาร สอง ใช้แม่ ครวี่ในท้องเครื่องวางยาพิษในพระกระยาหาร และสาม ชื่อตัวมหาดเล็ก ขณะเดียวกัน สัจธรรมที่ว่า “อำนาจรัฐเกิดจากกระบอก ปืน” หรือ ใครครองอำนาจในกองทัพ ผู้นั้น ก็ครองบ้านครองเมือง ยังคงพิสูจน์ให้เห็น ครึ่งแล้วครึ่งเล่าที่มีการมลัดเปลี่ยนแผ่นดิน กัน

นับแต่ตีฝ่าทัพพม่าออกจากกรุงศรีอยุธยา เมื่อปี พ.ศ. 2310 กระทั่งสามารถกอบกู้ เอกราช รวบรวมแผ่นดินให้เป็นปึกแผ่น สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกรำศึก มาตลอดเกือบทั้งรัชสมัยของพระองค์ จวบ จนช่วงปลายรัชกาลที่บ้านเมืองเริ่มมีความ มั่นคง พระองค์ทรงหันเข้าสู่การเจริญ วิปัสสนากรรมฐานอย่างจริงจัง โดยทรง แต่งตั้งเจ้าพระยาจักรีขึ้นเป็นแม่ทัพใหญ่ บัญชาการรบเรื่อยมา พระราชพงศาวดาร ไทย ฉบับพระราชหัตถเลขา ได้บันทึกถึง ความพึงพอใจพระราชมหาราช และความไว้วาง พระทัยของพระองค์ที่มีต่อเจ้าพระยาจักรี (ซึ่งแม้จะยังขัดแย้งกับหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์อื่น) ว่า ในเดือนหก ปี

ระกา นพศก ศักราช 1139 (พ.ศ. 2320) พระองค์ท่าน “ทรงพระกรุณาโปรดปรณ บำเหน็จเจ้าพระยาจักรี ตั้งให้เป็นสมเด็จพระ เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก พิสิณมทิมา ทุกนครระอาเดช นเรศวรราช สุริยวงศ์ องค์คัครบาทมุสิกการบวรรัตนปรีณายก ณ กรุงเทพมหานครบวรทวารวดีศรีอยุธยา แล้วพระราชทานพานทองเครื่องยศเหมือน อย่างเจ้าต่างกรมใหญ่ยิ่งกว่าท้าวพระยาข้า ทูลละอองธุลีพระบาททั้งปวง” ครั้นลุศักราช 1142 ปีชลาศ โทศก (พ.ศ. 2323) ก็ทรง โปรดเกล้าฯ ให้หลวงนายฤทธิ์ หลาน เจ้าพระยาจักรี เป็น พระยาสุรียอภัย ขึ้นไป ครองเมืองนครราชสีมา กุมกำลังทหารหัว เมืองภาคอีสานแทนพระยาเก่าแห่งสงคราม ที่ลงมารับราชการอยู่ ณ กรุงธนบุรี ส่วน เจ้าพระยาสุรสีห์ ผู้เป็นน้องของเจ้าพระยา จักรี ก็โปรดเกล้าฯ ให้คุมทัพหน้า ออกศึก คู่กับเจ้าพระยาจักรีผู้เป็นแม่ทัพใหญ่มาโดย ตลอด เป็นอันว่าตอนนี้ กองกำลังทหาร สำคัญทั้งหมดอยู่ในมือของเจ้าพระยาจักรี เจ้าพระยาสุรสีห์ ผู้เป็นน้อง และ พระยา สุรียอภัย ผู้เป็นหลาน

เมื่อเกิดเหตุการณ์กบฏที่กรุงกัมพูชานำโดย เจ้าฟ้าทลหะ (มู) สมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราชทรงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาจักรี เป็นแม่ทัพถืออาญาสิทธิ์ ให้เจ้าพระยาสุรสีห์ เป็นทัพหน้า แล้วให้พระเจ้าลูกเธอกรมขุน อินทรพิทักษ์ลามวช ยกกองทัพไปกับ พระยาเก่าแห่งสงครามเจ้าเมืองนครราชสีมาเก่า เป็นเกียกกายกองหนุน พระยา นครสวรรค์ เป็นยกกระบัตรทัพ พระเจ้า หลานเธอกรมขุนรามภูเบศร์ เป็นกองหลัง พระยารัตนมา เป็นกองล่าเลี้ยง ทั้งหมดทัพรวมคนได้หนึ่งหมื่น ยกไปตีเมืองพทไธ เพ็ชรเพื่อจับเจ้าฟ้าทลหะ (มู) และขุนนาง พรรคพวกซึ่งเป็นกบฏนั้นฆ่าเสียให้สิ้น แล้ว

ให้เจ้าพระยาจักรีตั้งพระเจ้าลูกเธอกรมขุน อินทรพิทักษ์ อยู่ครองเมืองกัมพูชาธิปไตย สืบไป

อย่างไรก็ดี ขณะเกิดเหตุการณ์กบฏที่กรุง กัมพูชานั้น ที่กรุงธนบุรีก็เกิดเหตุุ่นวาย หลายประการ ราษฎรร้องเรียนว่าถูกกลั่น แกล้งให้ร้าย ถูกกล่าวหาว่าลักลอบขายของ ต้องห้ามไปต่างประเทศบ้าง ลักพระราช ทรัพย์เงินทองในท้องพระคลังบ้าง พระราช พงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพระราชหัตถเลขา บันทึกเหตุการณ์ตอนนั้นว่า

“ไม่ชายว่าชาย..... ไม่ดีกว่าสัก ด่วนแต่ความเท็จ ไม่จริง แกล้งใส่ความใส่โทษเอาไปต่างๆทั้งนั้น แล้วให้ตั้งพระราชอาญาโทษติดลงเจ้า และให้ ทำโทษเจ้าจอมข้างในว่า ลักเงินทรัพย์ในพระ คลังในทนายไปกำปั่นหนึ่ง ให้โทษตีและจำไว้เป็น อันมาก แล้วให้เอาตัวเจ้าจอมในเรือขาค้าง ขึ้น อย่างเพลิงจนถึงแก่ความตาย ขณะนั้นพวกคน พาลเป็นโจทก์ถึงสามร้อยสามสิบสามคน มีพันศรี พันดาเป็นต้น นำเอาเพื่อมายืนกับขุน โยธาบดี เจ้ากรมทนายเลียด ทอจชาย ให้ กราบทูลพระเจ้าแผ่นดิน พระเจ้าแผ่นดินทรง พิจารณา กัดเอาเท็จเป็นจริง..... ถ้าไม่รับสั่ง หมายต้องรับ ให้ปรับตูดคุณ เอาเงินสี่เท่า ที่ คนมักได้ให้ ที่คนจนขัดสนต้องทนให้เสียไป ทุกวันทุกเวลาว่าละได้ทรัพย์ บ้างตายบ้าง ลำบากยากแค้นทั่วไปจนหัวเมืองเอก เมืองโท เมืองตรี เมืองจัตวาทั้งสิ้น เจริญเอาทรัพย์ส่ง เป็นของหลวง คนทั้งหลาย มีหน้าตาคร่ำไปด้วย น้ำตา ที่หน้าขึ้นโอบานอยู่แต่ฝ่ายคนพาลที่เป็น โจทก์..... ครั้นนั้น เสียร่องครางพิลาปว่าไรเชิง แซ่ไปในพระราชวัง ฟังตรวจละสังเวช เหมือน อย่างในยมโลก ที่ทิ้งเท้าเรือนเสีย ยก ครอบครวอดพพหนีเข้าป่าดงไปก็มีเป็นอันมาก”

ALONG THE TRANSFORMER SITE

ขณะเดียวกัน พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพระราชหัตถเลขา ยังบันทึกไว้ด้วยว่า ที่กรุงศรีอยุธยา ก็เกิดเหตุการณ์จลาจลขึ้นเหมือนกัน นำโดย นายบุญนาค นายบ้านแมลา แขวงกรุงเก่า กับขุนสุระ กล่าวหาว่า

“บ้านเมืองเป็นสงคราม เดือดร้อนทุกเดือนใหญ่ เพราะพระเจ้าแผ่นดินไม่เป็นธรรม กระทำข่มเหงเบียดเบียนพระราชาทรงเร่งเอาทรัพย์สิ่งสินเมื่อแผ่นดินเป็นทุลฉัตรตั้งนี้ เราจะละไว้มิชอบควรจะชักชวนตั้งสมุหประชาชนทั้งปวง ยกออกไปตีกรุงธนบุรี จับพระเจ้าแผ่นดินผู้เอาสัตย์สัตย์เสร็จโทษเสีย แล้วจะถวายสมบัติแก่สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ให้ครอบครองแผ่นดินสืบไป”

จากนั้น นายบุญนากับขุนสุระ ก็ยกพวกเข้าปล้นจวนพระพิชิตณรงค์ ซึ่งเป็นผู้รักษากรุงเก่า จับตัวผู้รักษากรุง กับกรมการฆ่าเสีย แต่มีการบางคนหนีรอดมาได้ รีบลงมากรุงธนบุรี กราบทูลให้ทรงทราบเหตุสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จึงดำรัสให้พระยาสรนครบุรีขึ้นไปปราบกบฏที่กรุงเก่า แต่เมื่อพระยาสรนครบุรีขึ้นไปกรุงเก่าแล้ว กลับไปเข้าร่วมมือกับพวกนายบุญนาค ขุนสุระแล้วเป็นนายทัพยกลงมาตีกรุงธนบุรีเสียเอง

ข้อความและเนื้อหาดังกล่าวข้างต้นที่บันทึกไว้ในพระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพระราชหัตถเลขาที่ยกมานี้ หากพิจารณาให้ดีจะเห็นว่า ขณะที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมิได้ทรงคุมกำลังทหารที่แท้จริงบ้านเมืองก็เกิดเหตุจลาจลจนวายไปทั่วทั้งที่เมืองหลวงและที่กรุงเก่า ที่น่าสังเกตคือที่กรุงเก่า คนระดับผู้ใหญ่บ้าน เช่นนายบุญนาค นายบ้านแมลา ถึงกับกล้านำการก่อกบฏ แล้วประกาศจะจับพระเจ้าแผ่นดินสำเร็จโทษ ถวายสมบัติแก่เจ้าพระยาจักรี ทั้งคนระดับนายบ้านผู้นี้ยังมีความสามารถถึงขั้นเกลี้ยกล่อมคนระดับพระยาที่ยกทัพไปปราบให้เป็นพวก แล้วนำกำลังยกกลับมาล้อมพระราชวังกรุงธนบุรีเสียอีก!

เจ้าพระยาสุรสีห์

ข้อสังเกตข้างต้นนี้ บางทีคำตอบอาจมีอยู่แล้วในพระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพระราชหัตถเลขา ที่บ่งเอื้อบันทึกไว้ใกล้ๆ กันว่า

“แต่ก่อนพระยาสุรสีห์ยังไม่เข้าตีกรุงธนบุรีนั้น ฝ่ายพระยาสุริโยทัยผู้ครองเมืองนครราชสีมา ได้ทราบข่าวว่า แผ่นดินเป็นสงคราม มีคนขึ้นไปแจ้งเหตุ จึงออกไปเมืองนครราชสีมา แยกการแผ่นดินเกิดเหตุเข็ญนั้นแก่สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกจึงให้พระยาสุริโยทัยรับยกกองทัพลงไปกรุงธนบุรีก่อน แล้วจะยกทัพใหญ่ตามลงไปภายหลัง พระยาสุริโยทัยก็กลับมายังเมืองนครราชสีมา ให้พระอภัยมณีรับสั่งผู้เมืองอยู่รักษาเมือง แล้วก็จัดแจงกองทัพได้พลไทยลาวพันเศษ ก็รีบยกลงมา ณกรุงธนบุรี และกองทัพเมืองนครราชสีมา มาถึงกรุงธนบุรี ณวัน ศุกรเดือนห้า ขึ้นเก้าค่ำ พอพระยาสุรสีห์ตีกรุงได้แล้วเมืองอยู่แล้ว.....”

“ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก เมื่อให้พระยาสุริโยทัย ยกมาแล้ว จึงแต่งหนังสือบอกข้าราชการแผ่นดินอันเป็นสงคราม ให้คนสนิทถือส่งไปแจ้งแก่เจ้าพระยาสุรสีห์ ซึ่งลงไปตั้งทัพอยู่ณเมืองพนมเปญ ให้กองทัพเพชร พระยาขมราชเจ้าล้อมกรมขุนอินทรพิทักษ์ไว้ค่อยๆ ให้ความแล้วรีบเลิกทัพ กลับเข้าไป ณกรุงโดยเร็วแล้วให้บอกไปยังพระยาขมราช ซึ่งตั้งอยู่ณเมืองกำแพงเพชร ให้ส่งกรมขุนนเรนทรพิทักษ์ไปไว้แล้วให้เลิกทัพกลับมาณกรุงธนบุรี แล้วสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ให้ตรวจเตรียมพลโยธาหุญพร้อมแล้ว ให้เอาข้างเข้าเทียบเกย แล้วขึ้นบนเกยจะขึ้นช้าง.....”

จากนั้น สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก (เจ้าพระยาจักรี) ก็ทรงช้าง แล้วยกทัพข้ามแม่น้ำลพคนประมาณ 5,000 เศษ เดินทัพมาทางด้านพระจารึกมาถึงเมืองปราจีนบุรี ข้ามแม่น้ำปราจีนบุรี เข้าเมืองนครนายก ตัดทางมาลงยังทุ่งแสนแสบ โดยมีหลวงสรวิชิตนายด่านเมืองอุทัยธานีขึ้นม้าออกไปรับ กระทั่งวันเสาร์ เดือนห้า แรมเก้าค่ำ (วันที่ 6 เมษายน 2325) เวลาเช้า 2 โมงเศษ ทัพหลวงเจ้าพระยาจักรีก็มาถึงกรุงธนบุรี ฟากตะวันออก ก่อนจะกรีธาพลทัพหลวงเข้ามาในกำแพงเมือง เพื่อจะลงเรือพระที่นั่ง กราบที่พระยาสุริโยทัยจัดเตรียมไว้ให้ ข้ามไปเข้าพระราชวังกรุงธนบุรี

สถานการณ์ตามที่บ้านทีกไว้ในพระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพระราชหัตถเลขา ซึ่งชำระขึ้นในรัชสมัยของล้นเกล้ารัชกาลที่ 4 และพระองค์ก็ทรงมีส่วนร่วมชำระด้วยนี่เป็นที่เห็นได้ชัดว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงสูญเสียลูกกำลังทางทหารไปโดยสิ้นเชิง ในยามนั้นพระองค์ท่านทรงมีเพียงทหารเลวองครักษ์ และทหารรักษาวังกลุ่มเล็กๆ เท่านั้นที่อยู่กับพระองค์ กอง

กำลังพระยาสรศักดิ์ที่ทรงส่งไปปราบกบฏ กลับไปเข้ากับฝ่ายกบฏยกกลับมาล้อม พระราชวังอย่างมีเงื่อนไข กองทัพของ พระเจ้าลูกเธอกรมขุนอินทรพิทักษ์ที่ส่งไป ช่วยเจ้าพระยาจักรีปราบกบฏที่กรุงกัมพูชา ก็ถูกกองทัพเขมรของพระยายมราชที่แอบ หย่าศึกกับเจ้าพระยาสุรสีห์เข้าล้อมไว้ ส่วน กองทัพของพระเจ้าหลานเธอกรมขุนราม ภูเบศร์ที่เป็นกองหลังให้ทัพของเจ้าพระยา จักรี ก็ถูกกองทัพของพระยารามาที่ออก รบไปด้วยกันเข้าล้อมและจับตัวไว้ตามคำสั่งของเจ้าพระยาจักรีผู้เป็นแม่ทัพ ทั้งรอบ กำแพงเมืองยังมีกองทัพหน้าของเจ้าพระยา สุรสีห์ กองทัพหนุนของพระยาสุรียอภัย และกองทัพหลวงของเจ้าพระยาจักรี รวม เป็น 3 กองทัพใหญ่ที่เตรียมพร้อมและรอ เวลาจับพระยาสรศักดิ์ ภายใต้สภาพการณ์ที่ เสียเปรียบทุกด้านเช่นนี้ การตัดสินใจที่ จะไม่ทรงต่อสู้ให้ไพร่พลต้องบาดเจ็บล้ม ตาย จึงเป็นเรื่องที่สามารถเข้าใจได้

ประการต่อมา คือความคิดที่มุ่งหวังจะ กอบกู้แผ่นดิน สร้างความปรองดองเป็น ปึกแผ่นของคนในชาติ มากกว่าจะหวัง เป็นพระมหากษัตริย์

เอกสารทางประวัติศาสตร์หลายฉบับกล่าว ตรงกันว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงมีพระทัยแน่วแน่ที่จะกอบกู้บ้านเมือง จากการรุกรานของพม่า มิได้ทรงหวังจะ เป็นพระมหากษัตริย์แต่อย่างใด การที่ พระองค์ท่านปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระ มหากษัตริย์ ก็ด้วยความจำเป็นในยามที่ บ้านเมืองแตกฉานซ่านเซ็น และจำเป็นต้อง สร้างศูนย์รวมเพื่อรวบรวมกองกำลังไว้กู้ ชาติบ้านเมือง ด้วยเหตุนี้เมื่อทรงเป็นพระ มหากษัตริย์ พระราชวังของพระองค์เองจึง ทรงสร้างให้มีขนาดเล็กและแตกต่างจาก พระราชวังของพระมหากษัตริย์ทั่วไป ทั้ง ทรงมีพระจริยวัตรเรียบง่าย และทรง ประกอบพระราชกรณียกิจมิได้แปลกไปจาก

พระมหากษัตริย์องค์ก่อนๆ ในสมัยกรุง ศรีอยุธยา ความจริงข้อนี้แม้ในจดหมายเหตุ และจดหมายต่างๆ ของบาทหลวงสมัยนั้น เช่น จดหมายของมองเซนเยอร์ เลอบอง ที่มีถึงผู้อำนวยการคณะต่างประเทศ ก็บันทึก ไว้ว่า

“บรรดาคนทั้งหลายเรียกพระเจ้าตากว่าพระเจ้า แผ่นดิน แต่พระเจ้าตากเองว่าเป็นแต่เพียงผู้ รักรักษากรุงเท่านั้น พระเจ้าตากหาได้ทรงประพฤติ เหมือนอย่างพระเจ้าแผ่นดินก่อน ๆ ไม่”

ใน “จดหมายเหตุของหมานซู” ที่ เฉลิม ยง บุญเกิด แปลลงในบทความเรื่อง “เมืองไทย ในจดหมายเหตุจีน” ตีพิมพ์ในวารสาร ศิลปากร ปีที่ 7 เล่มที่ 2 กรกฎาคม 2506 ก็กล่าวถึงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชว่า พระองค์ท่านทรง

“ปกครองราษฎรด้วยความเอาอกเอาใจ และ ปรองดองกัน ประเทศก็ในวันยิ่งร่ำรวยมั่งคั่ง”

การที่ทรงปกครองโดยคำนึงถึงจิตใจราษฎร และเห็นความสำคัญของการปรองดองนี้ เป็นเหตุผลอันหนักแน่นประการหนึ่งที่ทำให้พระองค์ท่านไม่ทรงปรารถนาให้ พระองค์เองกลายเป็นอุปสรรคแห่งความ ปรองดองของคนในชาติ ดังนั้นจึงทรงเลือก ที่จะสละราชบัลลังก์ เพื่อยุติความขัดแย้ง แดกแยกในกองทัพและในกลุ่มผู้กุมอำนาจ รัฐบาลเวลานั้น ที่สำคัญ พระองค์ท่านน่าจะทรง ทราบดีว่า กลุ่มชนชั้นสูงในสยามแต่ไหน แต่ไรมาก็มีอคติรังเกียจกีดกันชาวต่างชาติ ที่แม้จะสร้างคุณูปการให้บ้านเมืองมาก แคลไหนก็ตาม ซึ่งพระองค์ท่านแม้จะทรง กอบกู้บ้านเมืองให้ชาวสยามพ้นจากความ เป็นเมืองขึ้นของพม่า ก็ไม่ทรงหวังที่จะตก เป็นเหยื่อแห่งอคตินี้ ร้อยโท เจมส์ โลว์ ผู้ซึ่งผู้สำเร็จราชการอังกฤษที่เกาะปีนัง แต่งตั้งให้เป็นทูตเดินทางมาพบเจ้าเมือง นครศรีธรรมราชในช่วงปลายรัชกาลที่ 2 ต่อต้นรัชกาลที่ 3 ได้เขียนบันทึกซึ่งต่อมา เรียกกันว่า “จดหมายเหตุเจมส์ โลว์” ซึ่ง แม้ว่าบันทึกของ เจมส์ โลว์ จะเขียนจาก ทัศนคติและค่านิยมของคนตะวันตกที่เข้ามา ล่าอาณานิคม และแม้ว่าเนื้อหาที่บันทึกจะ

ท้องพระโรง พระราชวังเดิม

ALONG THE TRANSFORMER SITE

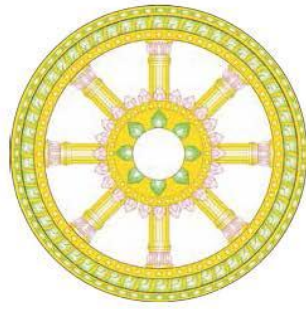
ถูกบ้าง ผิดบ้าง เนื่องจากเดินทางไปถึงไหน เมื่อพบใครก็ตามแล้วจุด ไม่ได้มีการสอบสวนความถูกต้องอย่างรอบคอบ แต่กระนั้นสิ่งที่ เจมส์ โลว์ บันทึกไว้ก็น่าจะสะท้อนความรู้ลึกซึ้งนึกคิดของผู้คนในสังคมที่มีอยู่ในเวลานั้นบ้างไม่มากก็น้อย ตอนหนึ่งในบันทึก เจมส์ โลว์ ได้บรรยายถึงเรื่องราวที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงถูกต่อต้านในฐานะที่มีได้เป็นคนเชื้อสายสยามแท้ๆ ว่า

“เมื่อแม่ทัพทั้งสองคนเสด็จการสู้รบแล้ว และใกล้จะกลับสู่สยาม เขาเกิดความรู้สึกที่ว่า ถูกตักเตือนถึง ในเมื่อบ้านเมืองถูกปกครองโดยคนต่างชาติ และความปรารถนาหรือแรงที่ละน้ำเขาเกือบตักกลับคืนมา ถึงแม้ว่าการกระทำเช่นนั้นจะกลายเป็นการทรยศต่อพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งพวกเขาสาบานว่าจะเชื่อตรงจงรักภักดีตาม เขาทั้งสองเห็นชอบร่วมกันว่าพระยาตากควรจะถูกถอดออกจากบัลลังก์ ในโอกาสแรก เมื่อเขาแจ้งความประสงค์นี้แก่ทหารในกองทัพ ก็ได้รับการสนับสนุน”

ด้วยเหตุนี้ เมื่อเกิดเหตุการณ์วุ่นวายและการบุกเข้ายึดพระราชวังกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงทรงตัดสินใจพระราชทานยศให้พระอภัยมณีและพระเอกนรินทร์ให้ไปตั้งบ้านเมืองที่พระองค์ทรงกอบกู้ขึ้นมาต้องแตกแยกไปมากกว่านี้

ประการสุดท้าย คือการเข้าถึงแก่นธรรมในพระพุทธศาสนา

จากหลักฐานเอกสารประวัติศาสตร์หลายฉบับ ไม่ว่าจะเป็ประมุขพระราชพงศาวดาร หรือจดหมายเหตุต่างๆ รวมทั้งรายงานของบาทหลวงชาวต่างประเทศที่ได้บันทึกไว้ในสมัยนั้น ล้วนกล่าวถึงเรื่องสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงไม่

พระทัยในพระพุทธศาสนา เมื่อทรงกอบกู้บ้านเมืองเป็นผลสำเร็จ ทรงตั้งปณิธานที่จะ “ถวายแผ่นดินเป็นพุทธบูชา” และทรงสนพระทัยศึกษาปฏิบัติธรรมตามแนวคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างจริงจัง มาโดยตลอดจนจบจวนวาระที่สุดแห่งพระชนม์ชีพของพระองค์

การที่ทรงศึกษาปฏิบัติธรรม ทำให้พระองค์ท่านทรงเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงกฎไตรลักษณ์ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันได้แก่อนิจจัง ทุกขัง และ อนัตตา ทรงเข้าใจว่าสรรพสิ่งล้วนไม่เที่ยง ไม่ทนอยู่ตลอดไป และไม่มีตัวตนที่ใครจะสามารถบังคับให้เป็นไปตามต้องการได้ เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่กระทบมาถึงพระราชอำนาจและราชบัลลังก์ของพระองค์ พระองค์จึงไม่ทรงยึดติด หรือยึดมั่นถือมั่นว่าสิ่งเหล่านั้นจะต้องเป็นของพระองค์ตลอดไป ใน “จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี” มีข้อความที่ยืนยันถึงข้อวิเคราะห์ข้างต้นนี้เป็นอย่างดี โดยบันทึกในจดหมายเหตุบรรยายว่า พอรุ่งสว่างเมื่อพระองค์ท่านทรงเห็นหน้าว่าเป็นคนไทย และทรงทราบว่าเป็นพระยาสุรศรี มาปล้นตีเมือง ขณะพระยาธิเบศร์ พระยารามัญ และพระยาอำมาตย์ จะลากปืนขึ้นป้อมต่อสู้ พระองค์ท่านทรงมีรับสั่งห้ามว่า

“สืบบุญพ่อแล้ว อย่าให้ยากแก่ไพร่เลย”

11. บทสรุปและเจตนาารมณ์ของผู้เขียน

สารคดีเรื่องนี้ มีทีมงานวิจัย ทั้งผู้เขียนก็มีได้เป็นทั้งนักวิจัยหรือนักประวัติศาสตร์ ผู้เขียนเจตนาเพียงเพื่อต้องการประมวลเรื่องราวในช่วงนั้นปลายพระชนม์ชีพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่บันทึกและพูดถึงกันในที่ต่างๆ อย่างกระจัดกระจายให้เป็นระบบที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้นพร้อมทั้งนำเสนอเรื่องราวบางมุมที่บางท่านอาจไม่เคยทราบมาก่อน ทั้งที่บันทึกอยู่ในเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่หาอ่านยากบางฉบับ และที่เป็นประวัติศาสตร์บอกเล่าที่มีหลักฐานทางโบราณคดีรองรับ เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของพระองค์ท่านและประวัติศาสตร์ของชาติในช่วงนั้นให้สมบูรณ์ต่อไป

ผู้เขียนเห็นว่าเรื่องราวในอดีตเป็นความจริงที่เราเปลี่ยนแปลงไม่ได้ หน้าที่ของเราคือเคารพความจริงที่มีหลักฐานข้อเท็จจริงรองรับ รักษาพระเกียรติยศของมหาราชที่ทรงกอบกู้รักษาผืนแผ่นดินนี้ให้เรามีชีวิตอยู่ได้อย่างไม่เข้าทาสใคร ขณะเดียวกันก็ไม่ควรนำเรื่องราวในประวัติศาสตร์และบุคคลในประวัติศาสตร์ที่สูญเสียชีวิตไปแล้ว มาสร้างความเป็นขั้วขัดแย้งให้กับคนไทยในปัจจุบันอีก เพราะไม่ว่าเรื่องราวของการผลิตแผ่นดินในปี พ.ศ. 2325 จะเป็นเช่นไร ความขัดแย้งระหว่างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จะมีอยู่จริงหรือไม่ แค่นั้น และอย่างไร ความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้คือ มหาราชทั้ง 2 พระองค์ล้วนทรงอุทิศเลือดเนื้อและชีวิตเพื่อปกป้องผืนแผ่นดินไทยมาด้วยกันทั้ง 2 พระองค์

ถ้าประเทศไทยมีป็นอารายทั้ง 2 พระองค์มีประเทศพม่าอย่างอียิปดาบตกข้างใหญ่ไพศาลมากกว่านี้ และเราอาจกลายเป็นขกลุ่มเบียดเบียนประเทศพม่าเหมือนบ่อยหรือ กระหร่อยไปแล้วก็ได้ ใครจะรู้

ตามตะวัน. (2559). สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในมุมที่คุณอาจไม่เคยรู้. *TIRATHAI Journal*, 5(15), 56-93.

ALONG THE TRANSFORMER SITE

พระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ณ ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กองทัพอากาศที่ 4 ค่ายธวัชราชูร์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการออกแบบพระพักตร์ของ พระองค์ท่าน ใช้การเทียบเคียงใบหน้าของบุคคลในสกุล ณ นคร ลายเจ้าเมือง ตั้งแต่เจ้าพระยามนระศรีธรรมราช (น้อย) ลงมาถึงลูกหลานชั้นที่ 8

